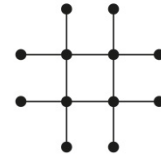




VITENSKAPELIG
HØYSKOLE
FOR TEOLOGI,
RELIGION OG
SAMFUNN



VID

Tro, Diakoni & Kärlek

En studie av hur Sankta Katarina av Sienas förståelse av kärlek i Dialogen
har betydelse för diakoni idag.
Läst i ljuset av Werner Jeanronds kärleksteologi

Sara Eriksson

Handledare

Professor Sturla Stålsett

VID vitenskapelige høgskole

MF vitenskapelig høyskole

AVH5070 Masteroppgave i diakoni (30 ECTS)

Master i diakoni

Maj 2025

Antall ord: [24 454]

TACK

Sr Céline för att du i ett spontant ögonblick gav mig boken
”Katarina av Siena. Hennes andliga utveckling”

Sr Katarina för all uppmuntran och goda samtal

Strula Stålsett för din generositet, lyhördhet och ledning

Familj, vänner och alla andra, för glada tillrop och böner
– det har bibehållit mig i rörelse

Tack för förtroendet!

”Men denna skatt har jag i lerkärl,
för att den väldiga kraften skall vara Guds
och inte komma från mig.”

2 Kor 4:7

FÖRORD

Så satt jag där framför datorn i min röda soffa och sökte i Oria; ”Diakoni och gudstjänst, diakoni och liturgi, diakonins identitet, diakoni och spiritualitet, diakoni...” Inget väckte mitt engagemang. Prövade igen från ett annat håll; Franciskus av Assisi och diakoni, 119 träffar. Sankta Katarina av Siena, enter.

S a n k t a K a t a r i n a.

Något vidrördes.

Första gången jag mötte Sankta Katarina var kanske sju år tillbaka. Då stod jag i ett kapprum utanför ett kapell, fullt av pratande människor. En syster kom sprudlande och glad fram till mig och undrade om jag hade sett deras nya bok, ”*Katarina av Siena. Hennes andliga utveckling*” - och så räckte hon mig den. Jag tackade och tog emot. Väl hemma lade jag boken på soffbordet och där blev den liggande. Den gjorde sig påmind långt senare. Och då, då läste jag och läste... Det var så mycket jag inte förstod. Det var så mycket som fascinerade med denna människa. När boken var färdigläst ställdes den i hyllan bland alla andra böcker. Därefter började min väg till diakon.

Nu, många år senare, satt jag där i soffan med Sankta Katarinas namn på en dataskärm framför mig. Skulle jag skriva om henne? Var hon inte en diakon? Jag mejlade översättaren till boken, Katarina Gustavsson O.P, för att höra vad hon trodde om idén. Jag fick uppmuntrande ord med vändande post. Så var beslutet taget i mitt inre. Jag skulle skriva min masteruppsats i diakoni om Sankta Katarina av Siena.

Aldrig hade jag anat vilken guldgruva Dialogen var, som jag nu hade fått i min hand. Inte heller vart den skulle föra mig. Ju mer jag grävt desto större djup har jag sjunkit i. Sankta Katarina kommer bli en följeslagare på min väg vidare genom livet. Jag är glad över att fått lära känna henne.

Jag hoppas att denna uppsats kan spegla något av Sankta Katarinas undervisning och rikedom, liksom inspirera och vederkvicka diakonin.

Jag önskar dig som läser en välsignad läsning!

SAMMANFATTNING

Historiskt har kärleken delats upp i Eros, Agape och Caritas där Eros och Caritas har betraktas som något lägre. Denna uppdelning har även influerat diakonin och därmed är det angeläget att studera kärleken relaterat till diakoni med en nutida helhetsblick.

Frågeställningen i denna uppsats är hur begreppet ”kärlek” hos Sankta Katarina av Siena i hennes skrift *Dialogen*, kan bidra till en fördjupad förståelse av diakoni idag?

Sankta Katarina levde i Italiens medeltida Siena när läs- och skrivkunnigheten spreds i Europa. Sankta Katarina utmärkte sig genom sitt engagemang för de sjuka, sina insatser för fred och sitt politiska inverkan. I hennes skrift *Dialogen* sammanfattas hennes teologiska tankar och där hon undervisar samtidens lekmän om att kärleken till Gud och människan är en.

En innehållslig textanalys har använts, hermeneutisk ansats. Därtill har Jeanronds kärleksteologi nyttjats som förståelseram för att kunna relatera *Dialogens* innehåll till vår tids diakoni.

I analysen framkom att Sankta Katarina menar att kärleken utspringer från Gud, människan har potential i att öka sin kapacitet till att älska samt att hon ser människan som en medskapare i Guds handlande. Därtill finns ett särskilt kärleksuppdrag vars förutsättning är en autentisk gudsuppfattning.

För att svara på frågeställningen tillämpades Sankta Katarinas förståelse av en autentisk gudsuppfattning på Wingrens teologi om diakoni. Sankta Katarinas viktigaste bidrag i denna uppsats är hennes pekande på kontakten mellan det transcendenta och immanenta i kärlekshandlingen.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	1
	KÄRLEK I DIAKONI.....	3
	PROBLEMSTÄLLNING.....	3
	DIAKONINS KARAKTÄR OCH KYRKAN.....	5
	DIAKONINS KARAKTÄR.....	7
	DIAKONINS KARAKTÄR ENLIGT WINGREN.....	8
	SUMMERING.....	10
	DIAKONIVETENSKAP.....	10
	DISPOSITION.....	10
2	BAKGRUND OCH BETYDELSE	11
	SANKTA KATARINA AV SIENAS HAGIOGRAFI.....	11
	MYSTIK.....	12
	SAKNTA KATARINA – EN SOCIAL MYSTIKER.....	14
	KÄRLEK HOS SANKTA KATARINA.....	15
	TIDIGARE FORSKNING OM SANKTA KATARINA & KÄRLEK.....	16
	<i>Studier om Kärlek och Sankta Katarina</i>	16
3	METOD	22
	ANALYSMATERIAL.....	22
	DIALOGENS KARAKTÄR.....	22
	ANALYSARBETE.....	23
	CENTRALA BEGREPP.....	24
	<i>Dygd</i>	25
	<i>Hjärtat</i>	25
	<i>Självkänedom</i>	26
4	HERMENEUTISKT PERSPEKTIV	27
	WERNER G JEANROND.....	27
	<i>Kärlekens praxis</i>	27
	<i>Kärlekens aktör</i>	29
	<i>Ingredienser i kärlekens praxis</i>	30
	<i>Kärlekens kroppsspråk</i>	31
	<i>Försoning och kärlekens praxis</i>	33
	SAMMANFATTNING.....	34

5	KÄRLEK I DIALOGEN HOS SANKTA KATARINA	36
	GUD ÄR KÄRLEK	36
	<i>Kärlekens ursprung</i>	37
	<i>Det syrade brödet</i>	39
	<i>Människans hjärta</i>	40
	HJÄRTAT - ETT LERKÄRL.....	43
	ÄLSKA HERREN DIN GUD	47
	FÖRSONINGENS KRAFT.....	53
	<i>Försoningens gemenskap</i>	54
	SAMMANFATTNING.....	56
6	SANKTA KATARINAS KÄRLEKSBEGREPP & DIAKONI.....	58
	DIAKONINS URSPRUNG.....	58
	DIAKONINS KARAKTÄR ENLIGT WINGREN	60
	DIAKONINS SÄRSKILDA GESTALTNING.....	63
	DIAKONINS SÄRDRAG OCH FÖRSONINGENS KRAFT	64
	SAMMANFATTNING.....	69
	REFLEKTION KRING ANALYSARBETET BEGRÄSNINGAR.....	69
7	KONKLUSION.....	71
	AVSLUTANDE ORD.....	72
	LITTERATURLISTA.....	74

1 INLEDNING

Samhället förändras i snabb takt. Världskartan ritas om. Länders ekonomiska ekosystem reformeras och det offentliga rummets retorik blir alltmer offensiv. Parallellt avlöser kriser och naturkatastrofer varandra. Människans olika facetter framträder återigen; viljan att göra gott vid sidan av viljan att bryta ner. Vad föder viljan att göra gott? Denna fråga har diskuterats ur teologiska, filosofiska och psykologiska perspektiv och återspeglas i kulturen. Frågan är lika angelägen i varje tid då kärleken är något grundläggande i varje människas liv och för samhället, där livet levs tillsammans.

Teologin försöker besvara frågan genom bland annat en kärleksdoktrin. Teologen Werner Jeanrond menar att den kristna kärleksteologin behöver rymma fler dimensioner än vad den hittills gjort. Han saknar bland annat en tillämpning och argumenterar för att kärleksteologin ska inbegripa en praktik, som inte förminsкас till ett objekt för människors tro eller till trons principer.¹ I samma linje riktar andra liknande kritik och menar att den kristna föreställningen om kärlek endast varit ”attitudinell” och saknat relationsbygge.² Filosofen och teologen Kierkegaard menade att kärleken uppfattas i handlingen och flödar ut från en plats i människans innersta inre. En plats som aldrig kan ses eller upptäckas utan är dold men blir synlig i handlingen. Kärleken är inte möjlig att ”fånga” men är en kraftbas till alla kärlekshandlingar ansåg Kierkegaard.³

Kjell Nordstokke, professor i teologi och socialvetenskap, benämner diakoni som Guds kärlek i handling, ”praxeological”, där diakoni föds ur lovsång och tillbedjan till Gud.⁴ Diakoni vill alltså gestalta Guds kärlek i handling. Miriam Hollmer, utredare inom Svenska kyrkan, menar att diakonin tappar sin riktning inom Svenska kyrkan i vår tid då en implementerad diakonal teologisk identitet saknas.⁵ Kyrkovetaren Ninna Edgardh formulerar samma sak från en annan horisont, att kyrkan själv förminsкас diakonin genom att legitimera den utifrån samhällets

¹ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 59.

² Jeanrond, 165–67.

³ Kirkegaard hos Krishek, *Kierkegaard on Faith and Love*, 109–10.

⁴ Nordstokke, *Liberating Diaconia*, 16,17,25, 27.

⁵ Hollmer, ”Hinder för diakonal utveckling i församling”.

behov allena i stället för teologiska incitament.⁶ Sturla Stålsett, professor i diakoni, religion och samfund, skriver att teologins uppdrag är att vara en inspirationskälla och en tolkare av diakonin.⁷ Nordstokke fyller i att diakoni är att vara en Kristus för medmänniskan, i Kristus frigör diakonin människan och är en del av Kristus verk.⁸ Diakoni förkroppsligar Guds kärlek.⁹ Där, i efterföljelsens praxis, blir kyrkan till.¹⁰ Det till trots, menar Edgaard, att det saknas en praktiskorienterad teologi av diakoni i Svenska kyrkan idag¹¹ och hon har sällskap av Tron Fagermoen, lektor i ekklesiologi och diakoni, som skriver att teologin behöver klargöra sambandet mellan det karaktäristiska i den kristna tron och dess materiella uttryck för att avhölja diakonins identitet.¹²

En praktiskorienterad teolog är Sankta (Sta) Katarina av Siena där hennes liv förkroppsligade evangeliet genom sin omsorg om de sjuka och utsatta, verkade för fred och där hon mötte de andligt längtande människor i medeltidens Siena. Hon lämnade efter sig flera skrifter varav en, *Dialogen*, är ett sammanfattande verk över hennes teologiska tankar. I den återkommer hon till evangeliets kärna, att låta sig älskas av Gud och älska sin medmänniska i handling.

⁶ Edgardh, *Diakonins kyrka*, 14, 126.

⁷ Stålsett, "Interpretation, Inspiration, and Interruption".

⁸ Nordstokke, *Liberating Diaconia*, 25, 26, 47.

⁹ Dietrich, "Systematisk-teologisk grundlag för diakontjenesten"; Biskopsmötet Uppsala, "Biskopsbrev - Diakoni", 18–29.

¹⁰ Stålsett, "Frigjøringsteologi", 591; Edgardh, *Diakonins kyrka*, 195–98.

¹¹ Edgardh, *Diakonins kyrka*, 195–98.

¹² Fagermoen, "The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition".

KÄRLEK I DIAKONI

I denna uppsats kommer jag att fördjupa mig i begreppet kärlek hos Sta Katarina av Siena i hennes skrift Dialogen och relatera det till diakoni. Hennes kärleksteologi kan på detta sätt berika och vederkvicka vår tids diakoni.

PROBLEMSTÄLLNING

Hur kan begreppet kärlek hos Sankta Katarina av Siena i hennes skrift Dialogen bidra till en fördjupad förståelse av diakoni idag?

För att svara på denna problemställning kommer jag utifrån en hermeneutisk ansats göra en innehållsanalys av begreppet kärlek i Dialogen där Jeanronds kärleksteologi utgör en tolkningsmodell. Därefter kopplar jag analysresultaten i till dagens diakoni utifrån hur Fagermoen presenterar Wingrens teologi om diakoni och begreppet ”recapitulatio”. Därpå relateras en del av analysresultaten till en den Lutherska Världsrådets kyrkomodell, som Biskopsbrevet för diakoni redogör för den, med stöd och influenser av Jeanrond och Wingren.

Problemställningens relevans

Den svenske lundateologen Anders Nygren (1890–1978) utkom på 1930-talet med en tongivande teologi om den kristna kärleken.¹³ Han, tillsammans med andra lundensiska teologer, sökte efter den specifikt reformatoriska kristna teologins särart. Nygrens kärleksteologi menade att den kristna kärleken skiljde sig mot annan kärlek vilket fick genomslag världen över.¹⁴ Den kristna kärnans essens fanns i agape menade han.¹⁵ Indelningen av kärlek i ”eros” och ”agape” härrör alltså från Nygrens teologi där agape anses vara ”spontan” och ”omotiverad” kärlek som är given till människan medan eros tillfredsställer ett medvetet behov. Eros drivs av en avsaknad av något medan agape skapar ett syfte i att ge. Agape betraktas som ett ideal och är liktydigt med Gud. Därmed förekom det alltså två motsatta motiv för kärleken.¹⁶ Nygren kontrasterade den kristna idén mot den grekiska och så framträdde ”agapé” som ”det nya” och därmed som den specifikt kristna

¹³ Nygren, *Eros och agape*.

¹⁴ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 124–32.

¹⁵ Engberg-Pedersen, ”Fra ’Eros och Agape’ till Venskab”.

¹⁶ Krishek, *Kierkegaard on Faith and Love*, 154.

kärleken. Den skiljde sig mot ”annan” kärlek. Caritas hos Nygren bestod av en förening mellan eros och agape där Caritas har blivit nedsmutsad av Eros. Vidare betraktade Nygren kärleken som något människan mottog utifrån och tog människan i besittning. Människan är därmed intagen av kärleken utan någon autonomi eller egen förmåga att älska utifrån att vara människa hos Nygren. Människan är här ett instrument för Guds kärlek och kan inget annat utifrån sin syndfullhet.¹⁷

Nutida teologer menar att kärleken ska betraktas som en enhet, vilken inbegriper att både eros och agape som olika sidor av en kärlek. Samtidigt vidmakthåller flera teologer omedvetet dikotomin då särskiljandet betraktas som legitimt.¹⁸ Bakgrunden till dagens teologiska anspråk på kärlek som en enhet motiveras utifrån hur terminologin har använts historiskt då senare forskning har visat att användningen av de grekiska orden användes analogt för att uttrycka ”att älska”. Ordval har snarare skett utifrån stilistiska skäl än utifrån ordens innebörd, skriver exegeten Troels Engberg-Pedersen.¹⁹ Historiskt undvek kristna författare att använda vissa begrepp för att beskriva kärleken med ord vilka kunde associeras med den glödande och fysiska kärleken.²⁰ Den semantiska skillnaden, vilken Nygren byggde hela sin teologi kring, finns därmed inte då orden användes synonymt utan någon inbördes skillnad.²¹ Därmed är det också viktigt att påpeka att Caritas historiskt inte var förknippat med välgörenhet eller att göra gott mot en annan som det är idag utan också det var synonymt med kärlek, ”att älska”.²² En bieffekt av uppdelningen av kärleken skjuter direkt mot handlingens motiv liksom kroppens roll i kärleken.²³ Arvet från kärlekens uppdelning har vidmakthållit en polarisering och försvårat en helhetsbild av kroppens och handlingens funktion i en kristen kontext. Det finns mycket kvar att upptäcka och återupptäcka i ljuset av kärlekens odelbarhet, också för diakonin, vilken har kärleken som ett bärande begrepp. Därför är det relevant att studera kärleksbegreppet kopplat till diakoni.

¹⁷ Nørager, ”Difficult but Necessary: Conditions of a Contemporary Theology of Love”; Krishek, *Kierkegaard on Faith and Love*; Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 124–32; Engberg-Pedersen, ”Fra ’Eros och Agape’ till Venskab”.

¹⁸ Nørager, ”Difficult but Necessary: Conditions of a Contemporary Theology of Love”; Krishek, *Kierkegaard on Faith and Love*; Jeanrond, *Kärlekens Teologi*; Engberg-Pedersen, ”Fra ’Eros och Agape’ till Venskab”.

¹⁹ Engberg-Pedersen, ”Fra ’Eros och Agape’ till Venskab”.

²⁰ Brady, *Christian Love*, 82.

²¹ Engberg-Pedersen, ”Fra ’Eros och Agape’ till Venskab”; Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 124–32.

²² Brady, *Christian Love*, 82; Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 249.

²³ Engberg-Pedersen, ”Fra ’Eros och Agape’ till Venskab”.

Som medeltida kvinna representerar Sta Katarina en tid där kroppen och erotik var väl integrerad i tron, både i praktiserandet av tron och en väg att få insikt om Guds godhet. Likaså betraktades människan som ett kompetent subjekt.²⁴ Vidare förenar hon det andliga och fysiska dimensionen i sin egen kropp, i sitt eget liv och delar det vidare i sin undervisning. Hon praktiserade sin tro och gjorde teologi av det, ur erfarenheten växte kunskap om Gud fram.²⁵ Därför kan hon bidra med en inspirerande blick, både på kärlek och diakonins karaktär idag.

DIAKONINS KARAKTÄR OCH KYRKAN

Edgardh diskuterar i sin bok ”*Diakonins kyrka*” om det idémässiga arvet i den Lutherska traditionen. Där kritiserar hon att diakoni återkommande definieras som kropp och handling, till exempel som ”evangeliet i handling”, då det orsakar en underordning av diakoni gentemot tanke och ord. Denna underordning försvårar diakonis integrationsprocess i kyrkan. Parallellt gör kristna kyrkor alltmer anspråk på att vara Kristi kropp i världen vilket bär på inkarnatoriska konnotationer skriver hon.²⁶ Frågan vart diakonin befinner sig i denna kropp som ett fysiskt uttryck framträder?

Historiskt har ortodoxin prioriterats i en luthersk tradition liksom gudstjänstfirandet skriver Stephanie Dietrich, professor i teologi och samhälle. Läran och gudstjänsten har betraktas som väsentliga och även som kyrkans huvudsakliga uppgift.²⁷ Ändå har kristna i alla tider visat medmänsklighet mot fattiga och sjuka.²⁸ Det diakonala uppdraget har betraktats som något valbart och gränsdragningar har rests mellan den allmänmänskliga uppmaningen till medmänsklighet och det diakonala uppdraget, kopplat till kyrkans identitet menar Dietrich.²⁹ I ”*Biskopsbrev om diakoni*” skriver biskoparna att diakonins karaktär är sammanflätat med det som kyrkans gemenskap ber och förkunnar och kopplar på så sätt samman diakoni till

²⁴ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 104–10.

²⁵ D’Urso O.P, *Catherine of Siena Doctor of the Church*, 9.

²⁶ Edgarh, *Diakonins kyrka*, 158–92, 204–209.

²⁷ Dietrich, ”Systematisk-teologisk grundlag for diakontjenesten”; Elst, ”A powerful encounter: the relation between diaconia and spirituality”.

²⁸ Edgarh, *Diakonins kyrka*, 127.

²⁹ Dietrich, ”Systematisk-teologisk grundlag for diakontjenesten”.

kyrkoordning och församlingens grundläggande uppgift. De förankrar diakoni i kyrkan med hjälp av Lutherska Världsrådets (LVF) modell av kyrkan, vilken innehåller aspekterna *kyrkan som gemenskap (koinonia)* vilken blir synlig genom *bön och mässa (leitourgia)*, *förkunnelse och undervisning (kérygma)* och *tjänande (diakonia)*. Det är ett organiskt samband mellan aspekterna skriver de där kyrkans uppdrag (*missio*) är att stödja människan att växa i kärlek.³⁰

Vidare skriver de att kyrkans diakoni har sin grund i Guds kärlek och har uppenbarats i Jesus Kristus. Guds diakoni beskrivs som den goda strävan i mänskligheten vilken ger en respons på nöden och också rymmer kyrkans diakoni. Det inbegriper en reflektion över människovärdet och trons bekännelse.³¹ Ett människoblivande och förvandling är två dimensioner som utgör kärlekens handling skriver Stålsett.³²

Nordstokke relaterar diakoni till tidens slut genom att skildra hur Jesus beskriver sitt uppdrag som diakon. Det diakonala uppdraget innebär att många människor befrias genom *praktiserandet av kärlek*. Det är en kraft i kärleken understryker Nordstokke, en kraft som bemyndigas nedifrån, både av de omyndigförklarade och av den som steg längst ner, Kristus. Han menar att den inkarnerade Jesus *är* närvarande i och delar mänsklighetens vardag och villkor här och nu. Det är Jesus närvaro som helar, förvandlar och räddar idag. Jesus messianska uppdrag fullgjordes genom befrielse till ett nytt liv i Kristus för hela mänskligheten. Nordstokke illustrerar Kristusuppdraget följande: *inkarnation- diakoni- frälsning* och han drar slutsatsen att diakoni äger en gudomlig auktoritet, är ett gudomligt uppdrag (*exousia*).³³ Diakoni pekar mot det kommande livet och hur Gud förvandlande handlande idag.³⁴

Diakoni handlar om det som är outhärligt för oss människor, att visa medmänsklighet och omtanke. Trots det, eller just på grund av det, är det svårt att sätta fingret på diakoni dess karaktär.³⁵ I efterkommande kommer några perspektiv på diakonins särdrag att belysas.

³⁰ Biskopsmötet Uppsala, "Biskopsbrev - Diakoni", 21–23.

³¹ Biskopsmötet Uppsala, 11–12, 18–29.

³² Stålsett, "Interpretation, Inspiration, and Interruption".

³³ Nordstokke, *Liberating Diakonia*, 19–21.

³⁴ Edgardh, *Diakonins kyrka*, kap. 7.

³⁵ Edgardh, 13–15.

DIAKONINS KARAKTÄR

Människans föreställning och attityd till sina medmänniskor är sammanlänkat med vår relation till Gud själv skriver biskoparna i biskopsbrevet. De fortsätter att beskriva kyrkans uppdrag är att visa på vem Kristus är genom diakoni, vilket sker i ”helhjärtade” kristna som lever i gemenskap.³⁶

Diakoni kan betraktas som ett tecken på Guds gemenskap.³⁷ Oftare definieras den till en gestaltning, som ett kroppsspråk eller som ett ”uttryck för kristen tro” och ”kyrkans omsorg”.³⁸ Teologen Mats J. Hansson analyserar perspektivet diakoni som förhållningssätt och menar att det kan inneha dimensionerna tanke, vilja och handling och således tillräknas som en personlig egenskap. Följaktligen kan diakoni, beskrivet som förhållningssätt, betraktas som en personlig egenskap. Han fortsätter att kontrastera egenskap gentemot motiv och konkluderar att förhållningssätt inte kan utgöra ett motiv för ett diakonalt handlande. Därmed är ett diakonalt förhållningssätt inte ett incitament för diakoni utan en deskription av det. Hansson uttröna inte djupare motiven för diakoni utan föreslår att göra ”*något extra*” som en karaktäristisk aspekt för diakoni. Något extra betyder här något oväntat, utan för de rådande, normativa och ömsesidiga förväntningarna på en människa eller professionsutövare.³⁹

Den norska kyrkans definition av diakoni som ”evangeliet i handling” sammanför handlingen, den fysiska dimensionen med den andliga dimensionen av verkligheten, det som överskrider och förvandlar människan och mänskligheten.⁴⁰ Drier Ver Elst, doktor i teologi och religionsstudier, argumenterar liknande i sin artikel ”*A powerful encounter*”, att diakoni kan vara ett sätt att erfara den transcendentala dimensionen. När det perspektivet appliceras är diakoni en andlig aktivitet menar han. Han argumenterar för det genom att koppla kärleksbegreppet till diakoni utifrån människans gudslighet och avbild, där kärleken ses som en dygd och möjlig genom Guds nåd. Vidare skriver han att efterföljelsen av Jesus samt ”*det*

³⁶ Biskopsmötet Uppsala, ”Biskopsbrev - Diakoni”, 8–12, 16.

³⁷ *Called to Transformation*, 42–51.

³⁸ Hansson, ”Att förstå diakoni”; Edgardh, *Diakonins kyrka*, kap. 6.

³⁹ Hansson, ”Att förstå diakoni”.

⁴⁰ Sirris, *Profesjon og ledelse i Den norske kirke: Organisering av arbeid i en kirke i endring*, kap. 10.

ni har gjort för dessa min minsta, det har ni gjort för mig” (Matteus 25:40) möjliggör en ”*realis praesentia*”, alltså Kristus närvarande i de utsatta människorna.⁴¹

Teologins uppgift är lägga märke till Guds närvaro så att den enskilde människan frigörs till att handla i tro och för det gemensamma bästa, inkluderat de som lever i utsatthet och i marginalen. Så blir teologi en drivkraft till människans medverkan i Guds frälsande verk skriver Stålsett.⁴² Diakoni som andlig aktivitet är därmed en teologisk uttydare av Guds närvaro i mötet med människor i marginalen och i utsatthet. Diakoni innehar kapaciteten till se Guds närvaro i livets ständiga paradox av det immanenta och transcendentia, lidande och välbefinnande. Elst benämner det som mystagogi, att avtäckta Guds fördoldhet i vardagen och Stålsett som lärjungaskap.⁴³ Det är ett särdrag för diakoni.⁴⁴

DIAKONINS KARAKTÄR ENLIGT WINGREN

Gustaf Wingren (1910- 2000) var en svensk systematisk lundateolog och har fokuserat på skapelseteologi och därmed hur teologi relateras till människans vardag.⁴⁵ Fagermoen återger i sin artikel ”*The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition: Gustaf Wingren Revisited*” hur Wingren menar att evangeliet är präglad av en Luthersk tolkningslins bestående av skuld – förlåtelse, kropp – själ, där evangeliet är för den inre människan och därmed exkluderar kroppen. Wingren menar att det motsäger Jesu uppdrag som både predikade och helade vilket inbegriper både den andliga och fysiska, särskilda och allmänna dimensionen av uppdraget, att proklamera evangeliet genom ord och handling. Ord och handling jämföras som ett uttryck i evangeliet. Här erbjuder, enligt Fagermoen, Wingren ett perspektiv som inkluderar både kropp och själ, med stöd av begreppet ”*recapitulatio*”. Wingren menar att evangelium per definition är något som återskapar. Således är diakoni en andlig aktivitet eftersom den emanerar från evangeliet och vars syfte är att synliggöra Guds kärlek för hela människan, kroppen inkluderad. Diakoni återskapar, restaurerar, då den utspringer från

⁴¹ Elst, ”A powerful encounter: the relation between diaconia and spirituality”.

⁴² Stålsett, ”Frigjøringsteologi”, 588.

⁴³ Stålsett, 591.

⁴⁴ Stålsett, 591; Elst, ”A powerful encounter: the relation between diaconia and spirituality”.

⁴⁵ ”Gustaf Wingren”.

evangeliet och då evangeliet återskapar, så återskapar därmed också diakoni. Det är en ”restaurering av Eden”, som det var *innan* syndafallet.⁴⁶

Vidare är diakoni enligt Wingren något som är nära förbundet med medmänsklighet och den allmänmänskliga dimensionen. På så sätt förbinds kropp och själ till diakoni och inbegriper både en andlig och en fysisk dimension enligt Wingren. Diakoni erbjuder en restaurering av den fysiska och andliga dimensionen till den ursprungliga skapelsen. Denna restaureringsdimension appellerar till en särskild dimension av diakoni. Vidare, när diakoni anses som något som härrör från den andliga dimensionen och inkluderar en omsorg om hela människan, innehar diakonin också en eskatologisk dimension. Diakoni pekar därmed åt två håll enligt Wingren, både *framåt*- eskatologiskt - och *bakåt* – genesis, hur förhållandena var *innan* syndafallet. Guds pågående restaurering genom evangeliet, är ett svar på ett behov vilket existerade innan evangeliet var tillkännagivet. Frälsningen går därmed bortom den inre människan och inkluderar hela människan.⁴⁷

Handlingen presenteras här som ”*en helande handling som i sig själv är ordet*”. Handlingen förkunnar Guds rike är här. Återskapandet tillför ”*något mer*” till skapelsen när det restaurerar och återskapar den. I detta ”mer” finns diakonins karaktär menar Wingren. Detta ”mer” benämns som en ny aktivitet i förhållande till vad Gud redan verkar genom varandets rytm. Till det yttre går det inte att differentiera ”de nya” handlingarna mot de handlingar som utgår från de allmänmänskliga premisserna. På detta sätt förstås diakoni både som något allmänmänskligt och specifikt. Det specifika i diakoni förstås utifrån att Jesus själv statuerade ett exempel att följa. De som tar emot evangeliet *fills* också med en villighet till att lida för sin medmänniskas goda och gör det i glädje. På detta sätt skärps och accentueras det naturliga skeendet genom det särskilda återger Fagermoen.⁴⁸

⁴⁶ Fagermoen, ”The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition”.

⁴⁷ Fagermoen.

⁴⁸ Fagermoen.

SUMMERING

Ovan har redogjorts hur kärleken teologiskt ses som ett enhetligt begrepp och fenomen idag, samt hur den tidigare kristna idétraditionen påverkat även diakonin, tillika relationen diakoni och kyrka. Därefter presenterades var i diakoni placeras i den luterska kyrkokontexten utifrån LVF modell i Biskopsbrevet om diakoni. Några exempel på diakonins karaktärs belystes som diakoni som egenskap, något extra, något som förenar av det transcendenta och immanenta, som lärjungaskap eller mystagogi. Wingrens teologi redogjordes för ovan där diakoni bestäms till ”något mer” och genom evangeliet fyller människan med en ny villighet och glädje.

DIAKONIVETENSKAP

Diakonivetenskapens uppgift är att studera hur olika gemensamma och enskilda handlingar svarar på mot människans lidande och missförhållanden idag. För att göra det behöver diakoni vandra mellan olika discipliner utifrån de perspektiv som ska belystas. Diakonivetenskap är därför en tvärvetenskaplig disciplin.⁴⁹ Denna uppsats syftar till att bidra till en reflektion kring diakonins teologiska aspekter med utgångspunkt i kärleksbegreppet hos Sta Katarina.

DISPOSITION

I kommande kapitel kommer följande att presenteras; I kapitel 2 ges en bakgrund till Sta Katarina liv och sammanhang för hennes teologi. Därpå följer en presentation av metod för analysarbetet i kapitel 3. I kapitel 4 presenteras det hermeneutiska blicken, Werner Jeanrond, och hans kärleksteologi vilken används i analysarbetet. I kapitel 5 presenteras resultatet från analysen, belyst ur Jeanronds teologi. I kapitel 6 tolkas analysresultaten utifrån Wingrens förståelse av diakoni kopplas därefter till kärlekens praxis och kyrkan. Kapitulet innehåller en reflektion över analysarbetet och avslutas med en sammanfattning över analysarbetet. Till sist avslutas uppsatsen med en konklusion i kapitel 7.

⁴⁹ Nordstokke, ”The study of diakonia as an academic discipline”.

2 BAKGRUND OCH BETYDELSE

SANKTA KATARINA AV SIENAS HAGIOGRAFI

”Hagiografi” betyder ”helgonbiografi: lovprisande framställning”.⁵⁰ Generellt har hagiografen ett dåligt anseende. Helgonlegenderna har ofta ansetts som en opålitlig och okritisk blandning av fiktion och fakta. Successivt har detta ändrats över tid då forskare har börjat läsa berättelserna utifrån specifika områden som vardagsskildringar, genus, kulturella artefakter och handel eller textens funktion. Dessutom betraktar man numera texterna som en resurs av information om kulturella paradigmer istället för faktakällor.⁵¹

Sta Katarinas biografi är författad av Raymond Capua och han skrev ”Legenda Major” under en tio års period. Han var teologilektor och dominikan, studerat vid ett av de mer anseende universiteten i Italien. Raymond spenderade stor del av sin tid tillsammans med Sta Katarina. Han var både hennes biktpräst, följeslagare och vän, vilket tyder på att han såg Sta Katarina som en andlig auktoritet. En av Raymonds prästerliga uppgifter var att nedteckna hagiografier. Jämfört med hans andra biografier noteras en annan karaktär i berättelsen om Sta Katarina. Det indikerar att han hade en god kännedom om henne vilket också överensstämmer med hans beskrivning av henne, där en omsorg och lojalitet mot Sta Katarina kan skönjas.⁵² Hagiografen uppger som väntat inga tillkortakommanden hos Sta Katarina men genom hennes egna skrifter berättar hon själv om sin bristande kärlek.⁵³

Raymond Capuas hagiografi är den viktigaste källan om Sta Katarina av Sienas liv. Därutöver finns ”*Legenda Minoe*” skrivit av en annan följare Tommaso d’Antonin Nacci de Siena, vanligen kallad Caffarini. Senare kom en ”*Processus of Venice*” innehållande vittnesbörd från Sta Katarinas av samma Caffarini. Utöver det finns ”*Miracoli*” skrivit av någon anonym skribent, kallad Florentine. Meningarna går isär hur tillförlitliga alla dessa källor är. En känd kritiker till Legenda Maior är M. Robert Fawceter som publicerade 1921 kritik där han menar

⁵⁰ Svenska Akademiens Ordlista, ”Hagiografi”.

⁵¹ Diesen, ”Katarina Av Sienas Fromme Barndom”.

⁵² di Benincasa, *The Dialogue*, 1–22; Diesen, ”Katarina Av Sienas Fromme Barndom”.

⁵³ McDermott O. P., *Katarinas andliga utveckling & undervisning*, 215.

att Raymond ville främja den dominikanska orden och stötta den samtida påven vilket färgar framställningen av Sta Katarina. Vidare menar han att Raymond ändrat Sta Katarinas födelsedatum så att hon kunde dö i samma ålder som Jesus, 33 år gammal. Andra menar att Fawiter överdriver sin kritik och att Raymonds detaljriktighet talar för hans trovärdighet.⁵⁴

Utöver ovan nämnda källor finns brev och dikter skrivet av Sta Katarina själv, böner samt Dialogen.⁵⁵ Lingvistiska analyser verifierar att det är Sta Katarinas egna tankar i dessa skrifter. Analyserna visar också att hon lånar tankar från andra som hon sedan utvecklar på egen hand.⁵⁶ Sta Katarina av Siena är den första kvinnan från medeltidens Italien vars skrifter har överlevt fram tills idag. Det faktumet att skrifterna överlevt pekar på att de har haft inflytande och har haft en bred läsekrets.⁵⁷

Sta Katarina lämnade efter sig 373 brev, en samling böner och en bok, Dialogen. Dialogen ses som det största verket av Sta Katarina, som ett testamente till hennes efterföljare. Den betraktas också som en andlig klassiker och är en sammanfattning av Sta Katarinas teologiska tankar.⁵⁸

MYSTIK

Sta Katarina föddes i Siena, under medeltida Italien.⁵⁹ Vid denna tid florerade det tre parallella teologiska strömningar; den folkliga och den monastiska mystiken samt skolastisk tradition.⁶⁰ Sta Katarina av Siena räknas som mystiker och inte bara en mystiker utan också som en lärare i mystik, en mystagog.⁶¹ Mystiken hade hittills tillskrivits munkar men bredde nu ut sig även på gräsrotsnivå och den kvinnliga fromheten får en väsentlig plats. Den kännetecknades av att göra gott bland de lidande i samhället och samtidigt sträva efter att förenas med Gud. Målet

⁵⁴ di Benincasa, *The Dialogue*, 1–22; Diesen, ”Katarina Av Sienas Fromme Barndom”.

⁵⁵ di Benincasa, *The Dialogue*, 1–22; Diesen, ”Katarina Av Sienas Fromme Barndom”.

⁵⁶ Noffke, ”Introduction”.

⁵⁷ Norris, ”Love of God and Love of Neighbor”.

⁵⁸ Noffke, ”Introduction”; Noffke, ”The Writings of Catherine of Siena”, 303; McDermott O. P., ”Catherine of Siena Doctor of Friendship”, 25:02.

⁵⁹ Noffke, ”Introduction”.

⁶⁰ Geels, *Medvetandets stilla grund*, 102–16; Geels, *Kristen mystik: Del II*, kap. 1; Geels, *Kristen mystik: Del I*, 119–21.

⁶¹ McDermott O. P., *Katarinas andliga utveckling & undervisning*, 16; Muessig, ”Introduction”.

var att efterlikna Kristus. Skriv- och läskunnigheten spred sig alltmer parallellt med att städer växte och med penningekonomin tilltog. Uppenbarelser förekom ofta och nedtecknas i självbiografiska skrifter. Dessa skrifter eftersträvade ofta att fastställa exempel på hur tron skulle levas.⁶²

En vanlig uppfattning om mystiker är att de har en nära och erfarenhetsbaserad relation till Gud som inbegriper en eller flera extraordinära upplevelser av en annan dimension av verkligheten (transcendens). Med erfarenhet avses inre syner, hörande tilltal och likande erfarenheter, där mystikern gör anspråk på att upphovet till synen är Gud. Dessa erfarenheter ger radikala konsekvenser för individens eget liv. Mystiska erfarenheter sker ofta innanför ramen av religion som blir mystikerns begreppsram.⁶³

Mystiken ser på kärleken som en kraft, Guds kraft. Den mystiska (*mysticism*) traditionen eftersträvar en gemenskap med Kristus genom två jämställda vägar; drabbningen av Gud eller nedsänkning i den mystiska kroppen.⁶⁴ Mystiken utgår från hjärtat i sökandet efter Kristus och menar att Gud ger sig till känna för människan i hennes inre såsom i tankar, känslor, hopp, fantasier, bilder, drömmar och kärlek och motsvarande, likaväl som i skam, i människans hemligheter, ilska och avundsjuka eller andra sätt där människan motstår Guds kärlek. En mystiker strävar efter att bli så tom på det som kan hindra gudsrelationen, hindra att Gud tar sig en boning hennes inre.⁶⁵ Hos mystikerna är kärlekens erotiska dimension påtaglig som ett fysiskt uttryck riktad mot Gud. Till exempel kan den ta sig uttryck i en asketisk livsstil där kroppen fostras i sitt kärleksspråk. De visar på att erotik och helighet hör nära samman.⁶⁶

Carl McColmann skriver i sin bok ”*The big book of Christian Mysticism*” att mystik är oöverblickbart, därmed svårt att greppa och definiera. Han menar att praktisera det andliga livet, som regelbunden bön och gudstjänstliv, möjliggör mystiska erfarenheter men inbegriper dem

⁶² Geels, *Medvetandets stilla grund*, 102–16; Geels, *Kristen mystik: Del II*, kap. 1; Raitt, *Christian Spirituality. Vol. 2*, 121; Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 105.

⁶³ Geels, *Medvetandets stilla grund*, 15; McColman, *The Big Book of Christian Mysticism*, kap. 2.

⁶⁴ Med begreppet ”mystiska kroppen” avser författaren här de kristna som lever idag, har levt, helgon, martyrer och de som ännu inte fötts. Se vidare McColman kap 9 & 10.

⁶⁵ McColman, *The Big Book of Christian Mysticism*, 159, 161.

⁶⁶ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 31–35.

inte per automatik. Därmed söker han en avdramatisering av begreppet och betona en vardaglig dimensionen i motsats till den elitistiska mystiken. Han problematiserar begreppet och ställer frågan om begreppet inte blandas ihop med helgelse, helgon eller esoterism?⁶⁷

SANKTA KATARINA – EN SOCIAL MYSTIKER

Sta Katarina tillhörde medelklassen och hade ingen utbildning genom någon skola, ingen adlig börd och inte ens nunna, trots det var hon utpräglad vis och hade en teologisk kunskap, något som visar på hennes andliga mognad anser McDermott.⁶⁸ Hilda Graef jämför mystiker med konstnärlig inspiration. Tekniken måste läras men konstnären behöver också inspiration för sitt arbete. Graef menar att Sta Katarina hade denna inspiration då hon hade en teologisk förvisning i sin undervisning som många teologer förvärvar över tid men som återfinns i en ung olärd kvinna.⁶⁹ O'Driscoll beskriver Sta Katarina som en intelligent kvinna med ett gott minne och stor mottaglighet.⁷⁰ Det är troligt den teologiska kunskap hon fick kom från liturgi, predikningar, allmän högläsning, liturgiska bilder och samtal med hennes följare samt biktpräst och vän Raymond Cupa.⁷¹ Hennes undervisning är personlig och samtidigt färgad av medeltidens tankar.⁷² Hon utmärker sig gentemot andra samtida mystiker då hon skriver fram teologiska lärosatser på ett lätt tillgängligt sätt för dåtidens lekmän.⁷³

När Sta Katarina var 6 år fick hon sin första vision vilket hade en genomgripande påverkan. Hon bestämde sig tidigt att inte gifta sig och påbörjade en sträng askes. Vid 16–18 års åldern upptogs hon till tredje orden inom dominikanerna i den katolska traditionen. Orden bestod främst av änkor och de kallades för botsystrar eller ”Mantellate”, en lekmanngren, vilka levde i sina egna hem och utförde barmhärtighetsgärningar.⁷⁴ Sta Katarina levde i ensamhet och bön de tre första åren av ordenslivet. Det resulterade i en erfarenhet av ett giftermål

⁶⁷ McColman, *The Big Book of Christian Mysticism*, kap. 2.

⁶⁸ McDermott O. P., *Katarinas andliga utveckling & undervisning*, 76.

⁶⁹ Graef, ”A Mystic in the World”.

⁷⁰ O'Driscoll, *Passion for the Truth, Compassion for Humanity*, 12.

⁷¹ O'Driscoll, 12; Foster OP, ”Selected Writings”.

⁷² Foster OP, ”Selected Writings”.

⁷³ Norris, ”Love of God and Love of Neighbor”.

⁷⁴ Diesen, ”Katarina Av Sienas Fromme Barndom”; McDermott O. P., ”Love and Laughter”; McDermott O. P., *Katarinas andliga utveckling & undervisning*, kap. 1 samt Introduktion; Noffke, ”Introduction”; Muessig, ”Introduction”; McDermott O. P., ”Catherine of Siena Doctor of Friendship”, 8:32.

mellan henne och Kristus (brudmystik). Här frågar Kristus Sta Katarina om hon kan vara där han är - bland människorna. Detta är starten på Sta Katarina aktiva liv bland människorna i Siena. Därför räknas hon som en social mystiker eller mystik aktivist.⁷⁵

Sta Katarinas kärlek till kyrkan var stor, för dess uppdrag och behov förnyelse. Hon fick dock inget varmt mottagande av kyrkan som lekman utan möttes med skepticism.⁷⁶ Hon hade ett betydande politiskt engagemang, arbetade för att skapa fred men framför allt engagerade hon sig i medmänniskan på olika sätt.⁷⁷ Hon blev en andlig vägledare till många människor, genom brev och samtal.⁷⁸ Hon lärde ut för att inspirera till goda handlingar, utan att moralisera.⁷⁹

KÄRLEK HOS SANKTA KATARINA

O'Driscoll menar att Sta Katarinas teologi utmärker sig historiskt då hon insisterar att kärleken till Gud och medmänniskan är en oupplöslig enhet.⁸⁰ Walsh skriver att för Sta Katarina är den enda möjliga reaktionen på att vara älskad av Gud är att älska, men det är först efter att människan erfarit kärleken från Gud. Tro, för Sta Katarina, är något mycket mer än en intellektuell övertygelse. Det är också en erfarenhet i hela människans väsen av att vara älskad av Gud.⁸¹ Med andra ord inbegriper tro för Sta Katarina både den intellektuella kunskapen om och erfarenheten av Guds kärlek. Kärleken till medmänniskan är en logisk konsekvens av kärleken till Gud. Kunskap om Guds godhet leder följaktligen till en ökad självkänedom. Ur självkänedomens utspringer kärleken till medmänniskan.⁸²

Noffke menar att Sta Katarina ser på människan som formad i kärlek för att dela det eviga livet och glädje som är Gud. Det är undervisning samt Jesus död och uppståndelse som ger oss ett liv i Gud och lär människan att leva i sanning och kärlek. Flera menar att Sta Katarina

⁷⁵ Noffke, "Introduction"; Geels, *Kristen mystik: Del II*, 26–29.

⁷⁶ McDermott O. P., "Catherine of Siena Doctor of Friendship", 1:15:50.

⁷⁷ Blake, "Catherine of Siena and the Papacy"; McDermott O. P., *Katarinas andliga utveckling & undervisning*, kap. 1 samt Introduktion; Muessig, "Introduction"; Noffke, *Vision through a Distant Eye*, kap. 4.

⁷⁸ di Benincasa, *The Dialogue*, 1–22.

⁷⁹ D'Urso O.P, *Catherine of Siena Doctor of the Church*, 9.

⁸⁰ O'Driscoll, *Passion for the Truth, Compassion for Humanity*, 117 Fotnot 20.

⁸¹ Walsh O.P, "St Catherine: Doctor of the Church".

⁸² Walsh O.P.

är influerad av Augustinsk teologi, dominikansk tradition, Johannes Cassianus, Gregor den Store, Bernard Clairvaux, Fransiskus av Assisi, Thomas av Aquino och många fler. Meningarna går isär emellanåt vem hon tagit intryck av och Noffke summerar att Sta Katarina integrerar de olika tankar i sin redan befintliga kunskap.⁸³ Noffke anser vidare att Sta Katarina är paulinsk i sin teologiska förståelse medan i sin syn på människan är hon influerad av Augustinus.⁸⁴

Den röda tråden hos Sta Katarina är Guds kärlek till människan uppenbarad genom Jesu korsfästelse och uppståndelse. Hennes betoning på kärleken till Gud och att det är så man får kunskap om Gud, grundar sig i hennes kallelse och väg, den mystiska, där kärleken är fundamentet. Utifrån detta perspektiv behandlas andra teman som; Treenigheten, skapelsens befrielse, kyrkan, nåd och livet efter detta. De är outtömliga teologiska teman som ingår i Guds plan att gudomliggöra människan, enligt Sta Katarina.⁸⁵ I denna uppsats är fokuset kärleksbegreppets användning i Dialogen.

TIDIGARE FORSKNING OM SANKTA KATARINA & KÄRLEK

Studier om Kärlek och Sankta Katarina

Sta Katarina av Siena blev känd för den engelskspråkiga världen under 1400-talet genom Dialogen. Sedan dess har forskning kring Sta Katarina av Siena fortgått.⁸⁶ Det finns ingen samlad bibliografi över studier gjorda på Sta Katarina.⁸⁷ Gör man en sökning på google scholar på "Catherine of Siena" får man 45 400 träffar, Oria 891, ATLAS 532, LUBsearch Discovery 1608, vilket visar på ett stort intresse för henne. Trots det har jag endast funnit tre engelskspråkiga studier på Sta Katarina och Caritas/Love; *A Charity born of solitude*, Christopher Roman 2015, *This is why I put you among your neighbors* av Karen Scott 1982, *Love of God and love of neighbor* av Norris Laura Sharon 2014, vilka presenteras nedan.

⁸³ di Benincasa, *The Dialogue*, 9–11.

⁸⁴ Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 13–17, 23–24; Villegas, "Catherine of Siena on Persons Created in God's Image".

⁸⁵ O'Driscoll, *Passion for the Truth, Compassion for Humanity*, 13; Walsh O.P., "St Catherine: Doctor of the Church"; Foster OP, "Selected Writings"; Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 104–10.

⁸⁶ Muessig, "Introduction".

⁸⁷ Luongo, "Catherine of Siena".

Artiklarna är skrivna på engelska och ordet Charity används i den engelska texten. Här används ordet kärlek.

Roman: A Charity born of solitude

Roman studerar vilken funktion kärlek har hos Sta Katarinas i Dialogen och hennes brev, utifrån ett samtida posthumant teoretiskt perspektiv. Hans tes är att en mystik extas sker i själva kärlekshandlingen som ett skeende, en händelse som ger uttryck åt den inneboende gudomligheten i handlingen (personen). Den mystiska extasen uttrycks alltså i kärlek. Roman menar att Sta Katarina visar på en aktiv kärlek i stället för en kontemplativ praktik.

Sta Katarina skapar en ny karaktär av aktivt liv skriver Roman då det *utgår* från det kontemplativa utgivandet och föreningen med Gud, för att uttrycka kärlek gentemot medmänniskan. Självgivandet, i relationen gentemot Gud, utgör fundamentet för kärlek gentemot medmänniskan. Förutsättningen för kärlekshandlingar är att bli ett med Gud. För att bli ett med Gud behövs självkänedom, givande och medmänniskan menar Roman.

Roman tar bland annat hjälp av filosofen och teologen Jean-Luc Marion och filosofen Jacques Derrida i sin tolkning av Sta Katarina och skriver att Sta Katarina förmedlar en syn på Gud och människans andlighet som både inkluderar och överskrider det fysiska. Kärlek har ingen normativ struktur och utmanar återhållsamhet då dess väsen är alltid överflödande. ”Kenosis” förstås som något som behöver praktiseras så att subjektet (jaget) suddas ut som subjekt i det gudomliga. På så sätt blir givandet en tydligare gestaltning av utgivandet. Därmed är förståelsen av kärlek som barmhärtighet eller förbarmande bruten argumenterar Roman. Vidare skriver Roman att genom att förlora sig själv i kärlek, det är att överlämna sig helt, överskrids jaget och ett närmande av kraften i kärlek sker. Medmänniskan är ett medel för att detta ska kunna ske, för hjälpa Sta Katarina att övervinna återhållsamheten, anser Roman.

I Dialogen existerar två aspekter av kärlek skriver han. Den ena aspekten är den som Gud *ger* och uppenbaras i eukaristin. Den andra är den märgfulla *kraften* i själva korsfästelsen. En kraft som binder Gud till människan, människan till Gud och gudasonen till korset. Kärlekens natur kopplas till Guds frälsning genom Jesu död och uppståndelse. Kärlekens väsen förklaras också genom en metafor av eld som indikerar kraft. Roman förstår kärlek hos Sta Katarinas som något som efterfrågar ett överskridande av jaget, av det begränsade, de tidsbundna

föreställningarna. Eftersom Gud kan älska det som inget är, intet, och älskade redan innan någonting existerade, är Gud alltså inte bunden och behöver inte heller någon eller något för att kunna älska. Han kallar Sta Katarina att göra detsamma, att älska utan band eller bundenhet till något, att ge för ”intet”. Kallelsen är att ge utan tanke på egenvinning och i överflöd.

Enligt Roman menar Sta Katarina att kärleken blir synlig först gentemot medmänniskan, som uppenbarar Gud. Sta Katarinas teologi förbinder därmed kärlek till det immanenta, till en närvarande Gud *i* medmänniskan. Det är genom att ge som Gud blir synlig i mötet med den andre. Varje handling av kärlek innebär att överskrida sig själv, gå bortom sig själv och sina gränser. Kärlek är en gåva som är osynlig men som blir synlig i praxis och ökar i synlighet ju mer den utövas, ges. Gåvan är också att se, att det är Gud som ger sig själv som gåva, i Jesus Kristus.

Roman kommer fram till att Sta Katarinas teologi av kärlek är en kontemplativ praxis vilken uppenbarar det omätbara och den överflödiga gudomen genom att i handlingen ge. Här blir medmänniskan ett medel för att uppenbara det gudomliga. Att ge är en gudomlig handling vilken pekar på att Gud är lika nära som din medmänniska.⁸⁸

Scott: This is why I put you among your neighbors

Karen Scott redogör i boken “*Atti del Simposio Internazionale Cateriniano-Bernardiniano*” för sambandet mellan mellanmänsklig kärlek och föreningen mellan Gud och människa. Hon jämför ett par av Sta Katarina och Bernard of Clairvaux metaforer. Båda använder sig av Kristi kropp och bilden av ett käril för att beskriva den andliga fulländningen. Medan Bernard månar om det andliga livets växt, vilket inbegriper medmänniskan först i fulländningen av det andliga livet, gör Sta Katarina kärleken till medmänniskan till ett fundament för att nå andlig progression och fulländning. På så sätt gör Sta Katarina tron och fulländningen i Gud tillgänglig för alla människor skriver Scott. Vidare lyfter Scott fram att för Sta Katarina betyder ”i Gud” mer än den mystiska föreningen mellan Gud och människan. Att vara i Gud inbegriper att älska sin medmänniska som Kristus har älskat oss; utan egen

⁸⁸ Roman, ”A Charity Born of Solitude”.

intresse eller sökandet efter tröst. Det enda viktiga i bönen är att urskilja Guds vilja, skriver Scott.

Bernard använder sig av en bild av en reservoar som behöver bli fylld med vatten vilket innebär, förklarar Scott, att bli fylld med kärlek och den Helige Andes nåd. Det sker genom ett krävande kontemplativt liv hos Bernard. Han menar att det är felaktigt att behålla överflödet för sig själv utan man är uppmanad att dela det genom att handla, undervisa och predika för medmänniskans frälsning skull. Det är en viktig del av en munks andliga liv. Samtidigt kan för mycket av givande av den andliga kärleken orsaka regression i det andliga livet. Få människor når så långt att kunna ge ut av kärlek då det följer av slutet den andliga fulländningen. Därför ska munken i första hand koncentrerar sig på att ta emot kärlek lär Bernard.

Sta Katarina har också en metafor av en vattenbehållare där hon jämför själen med ett kärl som ska hållas i fontänens vatten. Hålls kärlet i vattnet mottar de gudomliga gåvorna och genom att släcka törsten och dricka ur kärlet. Det fulla kärlet representerar den gudomliga kärleken och att dricka ur kärlet representerar att ge kärlek till medmänniskorna. För Sta Katarina är kärleken till medmänniskan oskiljbar från kärleken till Gud. Den som tar emot kärleken från Gud behöver praktisera kärleken gentemot medmänniska. Det är till och med så, skriver Scott, att Sta Katarina menar att kärleken till medmänniskan är en essentiell och nödvändig del av det kristna livet. Kristus gav sig själv frivilligt och avstod från sin gudomlighet är den kristne kallad att göra likadant. Scott skriver att för Sta Katarina är relationen mellan Kristus och den kristne parallell som mellan den kristne och medmänniskan. Målet är det goda och medmänniskans frälsning. Att imitera Kristus är för Sta Katarina det enda sättet att tacka Gud för hans kärlek och verk. Gud och medmänniskan syftar till samma ändamål, att lära oss osjälvisk kärlek.⁸⁹

Norris: Love of God and love of neighbor

Norris jämför hur begreppet kärlek används hos Sta Katarina i ”*The Dialouge*” samt i ett brev till hennes biktfar Raymod Cupa i oktober 1377. Detta brev berättar om en vision Sta Katarina hade och som utgör källan till att Sta Katarina fick sin skrifvarförmåga. Dessa två skrifter

⁸⁹ Scott, ”This Is Why I Have Put You among Your Neighbors”.

jämför Norris med ”*Summa Theologiae*” av St Thomas av Aquino. Norris argumenterar och visar genom hela studien relationen mellan hur Sta Katarina och St Thomas av Aquino använder begreppet kärlek. Norris konkluderar att de två aspekterna av kärlek används likvärdigt hos dem med tillägget av den praktiska aspekten av teologi hos Sta Katarina, där skrivande är en del av det. Sta Katarina gör genom sitt skrivande teologi om kärlek tillgänglig för den intellektuella lekmannakretsen. Norris strukturerar sin studie utifrån tre aspekter av kärlek; att älska Gud, älska medmänniskan och som skrivande.

Älska Gud

I *Summa Theologiae* av St Thomas beskrivs Kärlek fram utifrån en soteriologisk teologi, där frälsningen är en konsekvens av tron och skapas av kärlekshandlingar gentemot medmänniskan. Kärlek beskrivs som en vänskap med Gud, förbundet med helighet och lydnad. Norris presenterar här fyra aspekter av kärlek; *vänskap med Gud, relationen till andra människor, en införlivning av kärlek genom nåd av Gud* samt *ett praktiserande av kärlek genom konkreta handlingar av barmhärtighet*. Detta jämförs med Sta Katarinas undervisning som beskriver kärlek innehållande; *gudomlig kärlek, Kristus offerande kärlek, själens kärlek till Gud* och *själens kärlek för den andre*. St Thomas beskriver att kärleken till medmänniskan inte kan skiljas från Gud medan Sta Katarina menar att kärleken till Gud manifesteras genom kärlek till medmänniskan. Kärlek är alltid kristuscentrerat hos Sta Katarina då Kristus genom inkarnationen manifesterar och uppenbarar den gudomliga kärlek.

Älska medmänniskan

Norris redogör för att älska människan hos Sta Katarina tar sig uttryck genom att; *avstå från att döma, be (förbön)* och *ge personliga råd (vägledning)* medan hos St Thomas är det; *allmosor, välgörenhet* och *broderlig tillrättavisning*. Dock noterar Norris att Sta Katarina inbegriper även en konkret dimension av kärlek vilket inte St Thomas beskriver. Norris beskriver att Sta Katarina förstår kärlek som något universellt något som berör *alla* människor och inte endast de närmaste, till skillnad från St Thomas, som menar att kärlek i första hand är gentemot de närmaste men också en mer avlägsen medmänniska i djup nöd, ska möta kärlek menar han. Norris förklarar detta med att de har olika målgrupper för sin undervisning. Sta Katarinas målgrupp var lekmän, vanliga kvinnor och män medan St Thomas skrev för blivande präster.

Bön har en framträdande plats av manifesteringen av kärlek i Dialogen. Kärlek motiverar Sta Katarina till bön och bönen öppnar henne för Guds tilltal skriver Norris. Ständig bön i Dialogen är när kärlek och bön kopplas ihop och förvandlar varje handling till en förbön för den andre. Medmänniskan ska älskas för Guds skull hos Sta Katarina och därför ska också relationen mellan medmänniskan och Gud tas in i omsorgen om denne menar Sta Katarina. Genom alla sina brev guidar Sta Katarina andra så kallade vanliga människor som inte hade vikt sina liv i avskildhet till Gud, i deras särskilda strävan efter helighet genom ett växande i kärlek.⁹⁰

⁹⁰ Norris, "Love of God and Love of Neighbor".

3 METOD

ANALYSMATERIAL

Den text som kommer analyseras är Dialogen i engelsk översättning av Susanne Noffke O.P. 1980, vilken är den senaste engelska översättningen av hela Dialogen.⁹¹ Originaltexten finns inte att tillgå utan det närmaste man kommer originalet är Sta Katarinas följeslagares manuskript. Noffke:s översättningen bygger i sin tur på en kritisk granskning från 1968 av följeslagarnas manuskript. Den granskningen är inte avslutad. Den skrift som Sta Katarina lämnade efter sig var skriven på hennes egna Sienska dialekt och utan kapitelindelning. Därefter har hennes följare i mycket tidigt skede delat in skriften i kapitel. Dessa är inte helt överensstämmande med textens flöde skriver översättaren.⁹²

DIALOGENS KARAKTÄR

Hagiografin berättar att Dialogen kom till under fem dagars extas varpå hennes efterföljare skrev ner det Sta Katarina sa under extasen. Därefter ska hon ha redigerat texten på egen hand. Dock finns andra källor som indikerar att det tog betydligt längre tid att skriva Dialogen, antagligen upp till ett år.⁹³

Dialogen är en praktisk skrift då den riktar sig till Sta Katarinas efterföljare vilka är ordinära människor i motsats till människor med en särskild religiös kallelse.⁹⁴ Själva uppbyggnaden av Dialogen är en konversation mellan själen och Gud vilket börjar med Sta Katarinas fyra böner om; att reformera kyrkan, världens omvändelse, för hennes vägledare Raymond Capuas andliga behov och om omvändelse för en specifik anonym person i djup synd. Gud svarar ingående på varje bön. Detta utgör Dialogen.⁹⁵

I inledningen till Dialogen presenteras bönerna och därefter presenteras de i olika delar. Först kommer en syndabekännelse, därefter ett svar från Gud och avslutningsvis en tackbön. Ofta

⁹¹ Noffke, *The Dialogue*, 1–22.

⁹² Ashely O. P, "Guide"; di Benincasa, *The Dialogue*, 1–22.

⁹³ Ashely O. P, "Guide"; Noffke, "The Writings of Catherine of Siena".

⁹⁴ Ashely O. P, "Guide"; McDermott O. P., "Catherine of Siena Doctor of Friendship", 23:49.

⁹⁵ Ashely O. P, "Guide"; McDermott O. P., "Catherine of Siena Doctor of Friendship", 23:49.

avslutas varje bönetema med en sammanfattning. Till sin karaktär är Dialogen noggrann och författaren upprepar sig mer än vad som är behövligt och bygger ut det som tidigare sagts. Hon uttrycker sig frekvent genom metaforer som återkommande fastställer hennes argument och lägger därefter till fler delar. Därför är det svårt att helt uttömma Sta Katarinas tankar utan att dras med i alla detaljer som presenteras.⁹⁶ Dialogen är ofta inkonsekvent i sin begreppsanvändning och med flera avbrutna tankegångar.⁹⁷

Dialogen kan betraktas som en bok om Sta Katarinas egen pilgrimsfärd i det andliga landskapet,⁹⁸ eller ett verk som redogör för Guds Sanning,⁹⁹ eller att den förkunnar vägen till frälsning för själarna¹⁰⁰ eller som en teologisk text vilken undervisar om kärlek.¹⁰¹ År 1970 utnämns Sta Katarina till kyrkolärare i den katolska kyrkotraditionen då hon anses ha en hög grad av kännedom om den kristna teologins kärna och gett den ett uttryck. Hon kommer inte med någon ny lära utan får den att framträda¹⁰² För Sta Katarina kretsar allt kring kärleken, nära sammanvävt med självkännedom.¹⁰³

ANALYSARBETE

Mot ovan bakgrund applicerades här en hermeneutisk ansats. En innehållsanalys är lämpligt för att studera kärleksbegreppet i Dialogen. Till stöd i analysarbetet används frågorna: 1) Vad har Caritas för ursprung? 2) Vad består Caritas av? 3) Hur manifesteras Caritas? och 4) Vad blir resultatet av den?¹⁰⁴

Innehållslig idéanalys syftar till att tolka och förstå innehållet i den text som studeras och ge den en logisk struktur. Uppgiften är att plocka fram textens innehåll så att den blir

⁹⁶ di Benincasa, *The Dialogue*, 11–22.

⁹⁷ McDermott O. P., *Katarinas andliga utveckling & undervisning*, 86.

⁹⁸ McDermott O. P., *Katarinas andliga utveckling & undervisning*.

⁹⁹ Ashely O. P, "Guide".

¹⁰⁰ Muessig, "Introduction".

¹⁰¹ Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 24; Norris, "Love of God and Love of Neighbor", 14; Foster OP, "Selected Writings".

¹⁰² McDermott O. P., *Katarinas andliga utveckling & undervisning*, 18; Noffke, "Introduction".

¹⁰³ McDermott O. P., *Katarinas andliga utveckling & undervisning*, 218.

¹⁰⁴ Krishek, *Kierkegaard on Faith and Love*, 111.

betydelsefull och tillämpbar för mottagaren. Det innebär att texten formas i hög grad utifrån mottagarens perspektiv.¹⁰⁵

Efter en närläsning har jag utifrån ovanstående frågor sorterat texten, därefter sökt efter gemensamma nämnare och kategoriserat texten och därpå skrivit fram en text. Vid varje steg har jag åter läst Dialogen för att se om dess innehåll överensstämmer med den skrivna texten. Ingen djupanalys av Sta Katarinas metaforer har genomförts. Inte heller har analysfrågorna inkluderat hennes begrepp självkänedom. Efter att texten har skrivits fram har det kopplats till tidigare forskning och teori, för att till sist tolkas och appliceras i två olika modeller kopplat till diakoni och kyrkans struktur.

För att göra en medeltida text som Dialogen relevant för vår tid har jag använt mig av en samtida teolog, Jenaronds kärleksteologi, i analysarbetet. Genom att använda hans begrepp och teologi som förståelseram kan fynden tillämpas på dagens diakoni. Jeanrond har genomgående en allmänmänsklig blick på kärleken i en postmodern kontext och i ett pluralistiskt samhälle. Hans kärleksteologi och relationen till diakoni beskrivs utförligt i nästkommande kapitel, kapitel fyra.

Hans teologi används för att belysa, klarlägga, bekräfta och ibland brygga över till vår tid. Centralt i hans bok *”Kärlekens teologi”* är att människan är en kapabel aktör att älska av sig själv. Därför lyfts det ämnet återkommande i analysen. Vidare används hans begrepp försoning- och humaniseringsprocess regelbundet i analysen för att ge fler aspekter till Sta Katarinas teologi eller för att göra hennes tankar tillgängliga. Därefter fortsätter jag att koppla hans begrepp vid tillämpningen i kapitel 6 av Sta Katarinas teologi på diakonins särdrag och dess relation till kyrkan.

CENTRALA BEGREPP

Nedan redogörs för begrepp som bidrar till att tillgängliggöra förståelsen av Sta Katarinas teologi. Begreppen är dygd, minne, intellekt och vilja, affetto, mente och självkänedom presenteras.

¹⁰⁵ Grenholm, *Att förstå religion: metoder för teologisk forskning*, 213–14, 248–49.

Dygd

Hos Sta Katarina återkommer begreppet dygd. Begreppet används i den katolska traditionen. New Catholic Encyclopaedia definierar dygd som följer ”*A habitual, well-established, readiness or disposition of man’s powers directing them to some specific goodness of act.*”¹⁰⁶

Hjärtat

Noffke skriver att för Sta Katarina har hjärtat ingen djupare betydelse mer än det fysiska hjärtat, dock är det den plats från vilken handlingen härrör.¹⁰⁷ Villegas menar att hos Sta Katarina är det främst längtan, begäret (desire) som är kopplad till ”affection” och därmed handlingen.¹⁰⁸ Nedan redogörs för följande; *minne, intellekt, vilja, affetto och mente.*

Minne, intellekt och vilja

Sta Katarina skriver att människans hjärta består av minne, intellekt och vilja. Villegas förstår Sta Katarina termer följande; *Minne* bevarar människan i vetskapen (känndom) om Guds välgärningar mot henne vilket sporrar och bemyndiga henne att svara an till Guds handlande. *Intellektet* är förmågan till att uppfatta och känna igen Gud korrekt. Det är också genom intellektet människan lär känna sig själv. *Vilja* förstås hos Villegas som en trävan¹⁰⁹ i handling.¹¹⁰

Affetto

Noffke tolkar att hjärtat hos Sta Katarina består av ”affetto” och ”mente”. Affetto översätts ofta till ”affection” och är nära sammanvävt med vilja och handling.¹¹¹ Villegas beskriver att ”affetto” har en symbolisk funktion med flera innebörder. Begreppet är en kombination av känsla, passion, längtan, affekt och vilja. Det är kopplat till människans djupaste inre där hon styrs av det hon värdesätter högt och det hon älskar och har en koppling till motivation. Detta

¹⁰⁶ Carson och Cerrito, ”Virtue”, 548.

¹⁰⁷ Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 23–24.

¹⁰⁸ Villegas, ”Catherine of Siena on Persons Created in God’s Image”.

¹⁰⁹ ”Trävan” är ett gammalt poetiskt svenskt ord och har innebörden strävan, ansträngning eller ihärdigt arbete mot ett mål. Det kan också ha en nyans av inre längtan eller strävan efter något högre, exempelvis andlig utveckling. Förekommer **ej** i de vanligaste svenska ordböckerna. [Ett exempel på användning av ordet Trävan](#)

¹¹⁰ Villegas, ”Catherine of Siena on Persons Created in God’s Image”.

¹¹¹ Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 23–24.

är också plats där kärlek utgår ifrån, skriver Villegas.¹¹² Noffke förklarar ”affetto” som innehållande en rörelse, impuls i riktning mot något.¹¹³ I analysen har jag översatt det med orden ”tillgivenhet” och/eller ömhet utifrån google translate översättning.

Mente

Mente översätts ofta till ”mind” (själ, personlighet) och motsvarar känslan av människans ande som en enhet.¹¹⁴ Noffke har översatt det med ordet ”soul”. Jag använder konsekvent människa.

Självkänedom

Självkänedom är ett centralt begrepp hos Sta Katarina och McDermott förklarar att det är synonymt med bön. Under medeltiden var idén utbredd att självkänedom och kännedom om Gud hörde ihop.¹¹⁵ Noffke lägger betoningen på ”cell” eller ”hus” i samband med självkänedom hos Sta Katarina. Hon skriver att självkänedom är en plats där bön sker.¹¹⁶ För Sta Katarina var det en successiv förflyttning av denna plats. Först var det *huset* hon bodde i, sedan ett mindre *rum* i samma hus och till sist en plats i hennes *inre* där bönen fortgick oavsett vad hon hade för händerna.¹¹⁷

¹¹² Villegas, ”Continuous Prayer in Catherine of Siena”.

¹¹³ Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 23–24; Villegas, ”Continuous Prayer in Catherine of Siena”.

¹¹⁴ Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 13–17.

¹¹⁵ McDermott O. P., ”Catherine of Siena’s and Self-Knowledge”.

¹¹⁶ Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 18–20.

¹¹⁷ McDermott O. P., ”Catherine of Siena’s and Self-Knowledge”; Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 18–20.

4 HERMENEUTISKT PERSPEKTIV

WERNER G JEANROND

Werner Jeanrond (f. 1955), tysk romersk-katolsk lekman, professor i systematisk teologi och har studerat teologi bland annat i Tyskland och USA. Han har haft en framstående akademisk karriär och räknas till de inflytelserikaste europeiska teologerna under de senaste tre decennierna. Till exempel blev han den förste lekmannarektorn vid St Benet's Hall vid Oxford Universitet. 2022 gick han i pension, då anställd vid Oslo universitet.¹¹⁸

Boken ”*Kärlekens teologi*” kom ut 2010 på svenska, vilken är en av tre i en trilogi bestående av kärlek, hopp och tro där ”*Hoppets dynamik*” utkom 2020 och bygger på den tidigare boken.¹¹⁹ Kärleken är den kristna trons kärna och därför är det av betydelse att reflektera kring den skriver Jeanrond. Gud älskar världen och kärleken är en gåva till människan. I boken diskuterar han kritiskt kärlekens kapacitet och mångfald genom historien.¹²⁰

I sin teologi om kärlek har Jeanrond genomgående ett perspektiv på kärlek inkluderar alla människor, utifrån en postmodern kontext och i ett heterogent samhälle vilket ger en god nutids förankring. Han är både ekumeniskt och interreligiöst öppen i sitt utläggande av kärlekens praktik men utgår från den kristna gemenskapen i boken vilket överensstämmer väl med dagens diakoni. Som katolik står han i samma tradition som Sta Katarina, vilket öppnar upp för beröringspunkter dem emellan vilket kan vara hjälpsamt i förståelsen av Sta Katarina.¹²¹

Kärlekens praxis

Jeanrond ser kärlek, hopp och tro som teologiska dygder, vilka är givna av Gud. De är nerlagda i människan av Gud själv att fungera som en kompass i livet tillsammans med

¹¹⁸ Verbum, ”Werner G. Jeanrond”; ”Werner Jeanrond”; Stocke-Nicolaisen, ”På brede vinger over verden”; Jeanrond, ”Föredrag Jeanrond”.

¹¹⁹ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*; Jeanrond, *Hoppets dynamik*.

¹²⁰ Gamelius, ”Den kristna kärlekens etik”; Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 13–17.

¹²¹ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, kap. 8, s 185–187.

varandra och med Gud. Trons uppgift är att ge riktning till vårt intellekt, hoppet stöttar och bär viljan medan kärlekens uppgift är att förena människan och Gud menar han.¹²² Vidare betraktar han kärleken som ett *fenomen* och studerar den utifrån *en relation*, det som sker i det mellanmänniska samspelet eller i Gud-människa relationen, i stället för att exempelvis beskriva dess natur. Jeanrond motiverar sitt perspektiv med att i relationen framträder kärlekens livfullhet och mångfald.¹²³ Jeanronds blick ligger alltså på fenomenet kärlek som den ger sig tillkänna i relation. Mot denna bakgrund definierar han kärlek som en ”...*relation som bejakar ett subjekt, bekräftar dess värde, och motiverar oss att ta reda på mer om detta subjekt eller objekt*” och han lyfter fram att kärleken inte heller syftar till att omorientera någon utan i stället slår följe med den andre.¹²⁴ Då han betraktar kärleken som något aktivt mellan två subjekt eller mellan ett subjekt och objekt, inkluderar det en mänsklig autonom kapacitet att älska i kraft av att vara människa. Jeanrond menar också att den förmågan ger subjektet, människan, ett egenvärde. Detta är centralt hos Jeanrond. Han lyfter fram kärlekens livfulla sida vilken inkluderar den erotiska aspekten, en excentrisk rörelse, en riktning och en drivkraft som ger subjektet en upptäckarlust. Den erotiska kärleken inbegriper ofta en förvandling eller förändring både hos subjekt och objekt eller hos någon av dem. Inte per automatik utan det behövs också finnas en vilja till förändring. Viljan är början på kärleken och det behövs inte mer för att bli en del av kärlekens praxis. Men finns inte viljan till kärlek finns inte heller kärleken.¹²⁵ Jeanrond understryker att den kristna kärlekens praxis börjar och dans i den konkreta vardagen och i de kontexter människan rör sig i. Den formar människan till en relationell individ.¹²⁶ I korthet närmar sig alltså Jeanrond kärleken ur ett relationellt perspektiv och han betraktar den som något vilket uppstår och sker mellan två subjekt. Kärleken tar form i en livsstil där människan är en kompetent och autonom kärleksaktör. Detta perspektiv ligger till grund för hans begrepp ”*kärlekens praxis*”.

Jeanrond använder sig av ordet ”*praxis*” för att beskriva den *relationella* kärleken som inbegriper en självkritisk reflektion. Jeanrond ser kärlekens praxis som en *livsstil* i motsats till en princip eller en teori.¹²⁷ Kärlekens praxis strävar mot att lära känna Gud och andra

¹²² Jeanrond, *Hoppets dynamik*, 15–17.

¹²³ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 22–25, 37–39.

¹²⁴ Jeanrond, 20–25, 260, 267.

¹²⁵ Jeanrond, 22–25, 268.

¹²⁶ Jeanrond, *Hoppets dynamik*, 92–95.

¹²⁷ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 260.

personer i försoning och i gemenskap. Det är en strävan mot en gemenskap där alla människor medräknas och också inkluderar Gud.¹²⁸ Sammantaget är kärlekens praxis alltså hos Jeanrond *en relationell livsstil som socialiseras fram i vardagens samspel mellan människor*. Kärlekens praxis är något som människan kan och behöver lära sig. Enligt Jeanrond förväntar sig den kristna tron att alla döpta ska växa och mogna i kärlek och där är den självkritiska reflektionen central.¹²⁹

Kärlekens aktör

Jeanrond menar att kärleken blir levande av olikheten mellan subjekt och objekt, en olikhet som också ger liv till förändring och förvandling. Kärleken förutsätter därmed ett ”du” för att födas och kan aldrig uppstå i isolering.¹³⁰ Kärleken har sitt ursprung i Gud vilken är förutsättningen för all mänsklig kärlek, både i den judiska och kristna läran. Guds kärlek relateras både till Guds väsen och som en vägledning i relationer. Där är det dubbla kärleksbudet en hörnsten.¹³¹ Hos Jeanrond är kärleken en Guds gåva till människan som skänkes henne. Gåvan gäller alla och människan kan bli skarpare i sin förmåga att älska genom att träna den. När Gud fördjupar denna förmåga hos henne får den ett djupare fäste i människan och därmed fördjupas insikten om Guds relation till mänskligheten.¹³² Då all kärlek äger samma genesis menar Jeanrond att alla uppdelningar av kärleken blir konstruktioner, men att olika subjekt, per se, ger den olika gestalt. Följaktligen finns det heller ingen uppdelning i eros eller agape. Inte heller någon uppdelning mellan kristen och icke-kristen kärlek.¹³³ Vidare menar Jeanrond att kärleken vill en relation, en gemenskap med den andre och kan söka efter en total förening med den andre. Denna strävan omfattar en erotisk komponent av kärleken, en del i att älska och lära känna den andre, även i relationen gentemot Gud.¹³⁴ Därmed argumenterar han emot ett perspektiv på kärleken som ett förhållningssätt. Ett sådant perspektiv reducerar kärleken menar han.¹³⁵

¹²⁸ Jeanrond, 59.

¹²⁹ Jeanrond, 185.

¹³⁰ Jeanrond, 22–25.

¹³¹ Jeanrond, 256, 267 och kap 2.

¹³² Jeanrond, 95–97.

¹³³ Jeanrond, kap. 2.

¹³⁴ Jeanrond, 34, 36.

¹³⁵ Jeanrond, 48, 228, 245, 251, 256, 260, 268, 272–73; Jeanrond, *Hoppets dynamik*, 25–26.

Som omnämndes tidigare, är Jeanronds människosyn att hon är ett autonomt handlande subjekt i kärlekens praxis. Kärleken är en gåva från Gud, en drivkraft och liv. Alla människor är inbjudna och uppmanade att delta i denna praxis som aktörer; att skapa, förlåta och bekräfta i sina sammanhang. Det är genom att faktiskt älska som människan lär känna medmänniskan och Gud på ett mycket förtroligt och nära sätt. Det är också där mänskligheten bejakas som mest. Människans livsuppgift att älska och älskas och den får näring och stöd i bön och kontemplation menar Jeanrond.¹³⁶

Ingredienser i kärlekens praxis

Oavsett idétradition förnimmer människan en rörelse, en dragning till att gå bortom sig själv, göra sig disponibel mot det transcendenta för kärlekens skull menar Jeanrond.¹³⁷ Hos honom innebär denna riktning mot det transcendent, en möjlighet till en humaniseringsprocess. Det är ett förlopp där hon över tid personifieras alltmer och i vilken Gud själv är engagerad i. Denna process möjliggör för en genomgripande förvandling av människans guds- och självbild. Människans gudsbild, världsbild och föreställning om gemenskap förvandlas i denna personifieringsprocess och får därtill konsekvenser på människans kärlek, kärleken formar i sin tur kroppen, kroppen formar därpå självbilden och självbilden kärleken. De tre definierar varandra oupphörligen vilket är en del av denna humaniseringsprocess. Denna process förutsätter alltid en medverkan från människan själv i motsats till att kärleken kondenseras till något autonomt i människans själ. Människan kan bara lära känna den andre, Gud inkluderat, genom att *praktisera* kärlek. Den konkreta dimensionen är därmed ett villkor för kärleken.¹³⁸

Kunskap om kärlek tillägnas följaktligen genom erfarenhet. Det yttersta kännetecknet på denna kärlekspraxis är om där finns en vilja att finnas tillhands för andra människor i respekt. Där är den självkritiska reflektion betydande.¹³⁹ Kärleken berör livets alla aspekter och människan behöver utforska kärleken i olika gemenskaper för att lära sig att älska i samtliga delar. Där är humaniseringsprocessen en del i det lärandet då dess frukt är en mogen relation till sig själv. Gemenskapen är en del av formandet av människan till en kärleksaktör och ger

¹³⁶ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 253, 255–56, 260, 273.

¹³⁷ Jeanrond, 256–61.

¹³⁸ Jeanrond, 28–30, 253–63, 272–73.

¹³⁹ Jeanrond, 226, 250–52.

näring till kärleken.¹⁴⁰ Människans förmåga till att älska är gudagiven. Den uppstår mellan två subjekt och skärps genom en humaniseringsprocess och fördjupas genom livet tillsammans.

Jeanrond för in begreppet kyskheter som en del av kärlekens praxis, som ett kristet kärlekens samvete och en dimension av den självkritiska reflektionen. Han placerar begreppet utanför den monastiska kontexten och menar att kyskheter undersöker, avslöjar, utmanar allt som hindrar kärlekens frihet och livfullhet. Kärleken stimuleras när människan fokuserar på den andre. Kyskheter möjliggör för människan att avstå till fördel för den andre, för kärlekens skull, i kontrast till självförnekelse, asketism eller egen vinning såsom ökad helighet. Kyskheter möjliggör full (fysisk) närvaro av människan. Han menar att kyskheter är en viktig dygd i kärlekens praxis, en självrannsakan, där människan kritiskt reflekterar kring sina avsikter. Kyskheter får sin näring i bönen och kontemplation.¹⁴¹ Förutom självreflektionen som kyskheter inbegriper, menar Jeanrond att kärleken behöver frihet och mod för att leva och förmeras.¹⁴²

Kärlekens kroppsspråk

Kärlek som fenomen är transformativ och är därmed en kraft till förändring, vilket också inbegriper en självinsikt hos de förvandlande subjektet enligt Jeanrond. Kärleken är transitiv då den är en rörelse mellan två subjekt. Den är transcendent då den överskrider gränser och begränsningar. Den uppmuntrar sig själv och andra att se bortom sig själv och samtidigt som den förblir personlig.¹⁴³

Kärleken är i sin natur mångfacetterad och därmed också dess uttryck. Den mänskliga kärleken behöver en fysisk kropp för att ge kärleken en gestalt och form. Kroppen möjliggör en identifikation och ett igenkännande av en själv i den andre.¹⁴⁴ Handlingar i solidaritet¹⁴⁵ är ”ett fysiskt” uttryck för kärlek i en kristen kontext anser Jeanrond. Den förutsätter en

¹⁴⁰ Jeanrond, 48, 185, 219, 226.

¹⁴¹ Jeanrond, 211–17.

¹⁴² Jeanrond, 244, 273.

¹⁴³ Jeanrond, 228, 251, 256, 259–60, 272.

¹⁴⁴ Jeanrond, 28–30, 211, 245; Jeanrond, *Hoppets dynamik*, 27.

¹⁴⁵ Som jag förstår Jeanrond utgår han här från den katolska socialläran där solidaritets begreppet är en av fyra principer. Solidaritets begreppet har likheter med diakoni inom den lutherska traditionen. Se vidare: [Solidaritet och katolsk sociallära](#).

självkritisk och reflekterande kärlekspraxis, kyskhet. Solidariteten visar på att mänskligheten hör samman och styrkan i att komma samman utifrån ett igenkännande i och med de utsatta. Motiven och resultaten av solidaritetshandlingar behöver oavbrutet vara under granskning förordar Jeanrond.¹⁴⁶ Han lyfter fram vikten av att reflektera över om solidaritetshandlingen, för den enskilde eller gruppen, bidrar till förnyelse och frihet att handla i kärlek. Ett annat perspektiv är att reflektera över i arbetet är hur viljan till att tjäna andra människor ser ut. Vad är motiven för solidariteten? Jeanrond poängterar nödvändigheten av jämbördigt och symmetriskt samspel för att ge kärlek utrymme i solidaritetshandlingen.¹⁴⁷

Guds solidaritet med människan illustreras för Jeanrond i exempelvis förbundet med det Israeliska folket, tillsammans med de judiska lagarna, och är premissen för en framgångsrik relation mellan Gud och människa. I förbundsrelationen definieras inte kärleken till en känsla utan den tar gestalt i lydnad gentemot Gud. I paritet med förbundet är också kyrkan ett uttryck för Guds kärlek hos Jeanrond. Ett annat uttryck för Guds kärlek till människan är genom inkarnationen där ett fysiskt möte sker mellan Gud och människan i Jesus.¹⁴⁸

Jeanrond lyfter fram ett ytterligare uttryck för Guds kärlek till människan vilket är det dubbla kärleksbudet; *”Du ska älska Herren, din Gud, med hela ditt hjärta och med hela din själ och med hela ditt förstånd. Du skall älska din nästa som dig själv”* (Matt 22:37-40). Han menar att Jesus befäster och vidgar de judiska lagarna i budet samtidigt som relationen mellan Gud och människan och de mellanmänskliga relationerna skärps. Jesus använder budet till att uppmana till konkret handling skriver Jeanrond. Jeanrond utgår från de synoptiska evangelierna där Jesus auktoriserar människan till att vara ett eget älskande subjekt. Jesus manar varje människa i sin undervisning, genom liknelser, predikningar att utvecklas till en medmänniska för den andre. Jesus uppmanar alla människor, ingen undantagen, att göra gott menar Jeanrond, då den konkreta handlingen speglar att Guds kärlek gäller alla människor. Jesus uppmaning i de synoptiska evangelierna innefattar inte heller här att uppbåda olika känslor i relation till det konkreta handlandet understryker Jeanrond utan att faktiskt handla

¹⁴⁶ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 250–52.

¹⁴⁷ Jeanrond, 250–52.

¹⁴⁸ Jeanrond, 262.

gott.¹⁴⁹ Människans handlande gentemot medmänniskan är med andra ord hos Jeanrond ett uttryck för Guds kärlek till henne.

Försoning och kärlekens praxis

Jeanrond argumenterar i sin bok *Hoppets dynamik* för användandet av ordet *försoning* som benämning av Guds skapande och förvandlande handlande i stället för begreppet frälsning. Frälsning är associerat med många och olika tolkningstraditioner och kan i vissa avseende vara belastat med negativa värden. Genom att använda ordet försoning vidmakthålls människans potential att kunna handla som eget subjekt likväl som att det är ett samspel mellan Gud och människan. Gud blev människa i Jesus Kristus för att låta hela skapelsen försonas med skaparens initiativ och dess ursprungliga syfte. Genom inkarnationen rustas människan med hopp om Guds framtid och en tro på Guds närvaro och kärlek i skapelsen och mänskligheten argumenterar han. Hopp, tro och kärlek är gudagivna principer till det verkliga livet genom vilka människan inbjuds att leva tillsammans med Gud i hennes försonande närvaro och handlande.¹⁵⁰

Då kärlekens praxis är essentiell uppmanar den också människan att delta i den sista tiden. Den är kyrkans eskatologiska uppdrag enligt Jeanrond.¹⁵¹ För Jeanrond är frälsning (läs försoning) relaterat till en delaktighet i Guds handlande här och nu, i denna värld och i människans vardags kontext.¹⁵² Frälsning är också relaterat till Guds kärlek. Läran om tidens slut villkorar en kristen gemenskap, det vill säga kyrkan, menar Jeanrond. Därpå följer att kyrkan behöver utöva en märkbar och tydlig kärlekspraxis för att dess lära ska vara kongruent.¹⁵³

Det sker genom att enskilda människor kommer samman och gemensamt deltar i en kärlekens praxis. Det är dessa enskilda individer som utgör kyrkan. Det finns alltså ett samband mellan hur den enskilde kristne praktiserar sin tro och dennes syn på kyrkans uppdrag i den sista

¹⁴⁹ Jeanrond, kap. 2.

¹⁵⁰ Jeanrond, *Hoppets dynamik*, 76–80.

¹⁵¹ Jeanrond, 92–99.

¹⁵² Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 261–63.

¹⁵³ Jeanrond, *Hoppets dynamik*, 243–47.

tiden.¹⁵⁴ Själva kärlekens praxis är en aktiv respons på Guds kreativa, sammanförande och relationsbyggande verk. Det är en förvandling av skapelsen, initierad av Gud själv genom sin självutgivande kärlek, benämnd som inkarnation. Människan själv är inbjuden att tillsammans med andra, med Gud i hennes skapande delta aktivt i denna försonande plan genom att leva ett liv i kärlek. Denna förvandling öppnar upp för en personlig transformation (ovan nämnd som humaniseringsprocess) av deras syn på Gud, på Guds folk, på universum och det egna jaget, en *försoningsprocess*. Tron bär därmed etiska konnotationer och innebörd. Därför är kärleken, som gudomlig gåva, något som ger människan hopp om uppfyllandet av Guds löfte.¹⁵⁵

Kärlekshandlingar i en kristen praxis förblir i sig själva öppna för Guds förvandlande närvaro, inför Guds mysterium och mänsklighetens eget mysterium. Handlingen, som en respons på Guds gåva, uppmuntrar människan att göra sig helt disponibel för Guds kärleksfulla förvandling av henne själv och den värld hon lever i. Därmed kan andra i högre grad ana Guds närvaro i dessa handlingar när människan deltar i konkret solidaritetsarbete.¹⁵⁶

SAMMANFATTNING

Ovan har redogjorts för Jeanronds kärleksteologi där hans begrepp kärlekens praxis är centralt. Kärleken är en men uttrycks olika utifrån dess subjekt, vars villkor är viljan till kärlek. Kärlekens praxis är en relationell livsstil förmeras i samspel med andra och i vardagen. Den utgår från att människan är en självständig handlande kärleks aktör med förmåga att växa i kärlek. Den behöver mod och frihet för att öka. Kyskheten, definierat som kärlekens samvete och inkluderar en självkritisk reflektion och är centralt i kärlekens praxis.

Vidare ser Jeanrond kärlek som något vilket uppstår mellan två subjekt och intensifieras genom en humaniseringsprocess och i de sammanhang människan befinner sig i. Genom kärlekens praxis öppnar människan sig för Guds förvandlande och försonande närvaro och uppenbarar för andra Guds närvaro genom konkret solidaritetsarbete. Det är ett uttryck för kärleken som hjälper andra att upptäcka Guds närvaro.

¹⁵⁴ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 243–47.

¹⁵⁵ Jeanrond, *Hoppets dynamik*, 99.

¹⁵⁶ Jeanrond, 238, 239.

Jeanrond lyfter fram kärlekshandlingens både transcendenta och immanenta dimension, vilket i kapitel ett identifierades som ett diakonalt särdrag. Han betonar även betydelsen av att *praktisera* kärlek i den större kontexten av Guds handlande, förmedlar en människosyn som bemyndigar individen och placerar kärlekens praxis bortom uteslutande dess uttryck. Denna helhetsyn på kärlekens praxis och solidaritetsarbete överensstämmer med nutida diakonsyner. Jeanronds teologi är därför ett relevant raster för att närma sig Sta Katarinas skrift Dialogen och till stöd för att relatera hennes teologi till diakonalt handlande.

5 KÄRLEK I DIALOGEN HOS SANKTA KATARINA

Nedan redogörs för Sta Katarinas användande av begreppet kärlek i hennes skrift Dialogen. Orden ”caritá” och ”amore” omväxlande i den Sienska grundtexten för kärlek.¹⁵⁷ Sta Katarina hennes användning av orden ”caritá” och ”amore” kan likställas med användningen av ”kärlek” idag. Möjligen har ”amore” en mer fysisk innebörd än ”caritas” hos Sta Katarina.¹⁵⁸ Hennes teologi belyses utifrån Jeanrond. Han närmar sig fenomenet kärlek utifrån perspektivet relation, såsom kärleken uppträder mellan två subjekt, och gör gällande människans egen kapacitet till att älska och hennes aktiva roll i kärlekens praxis. Kärlekens förutsätter en vilja och en humaniseringsprocess, även kallat försoningsprocess hos Jeanrond.¹⁵⁹

Sta Katarinas perspektiv på kärlek är utifrån människans inre. Hon skriver till människor i sin samtid som inte lever i klostergemenskaper för att uppmuntra dem i sin relation till Gud genom att älska.¹⁶⁰ I denna del illustreras hur Sta Katarina integrerar hjärtats disposition och konstitution till en resonans i handling. Hennes perspektiv är i huvudsak teocentriskt men även antropologiskt. I denna uppsats framträder dock det tidigare perspektivet mer. Inför läsningen påminns läsaren om att Sta Katarina är en olärd kvinna. Det vill säga att hon inte har gått i någon skola och läs- och skrivkunnigheten håller på att spridas under hennes levnadstid. Det är mot den bakgrunden hon undervisar, företrädesvis lekmän, om kärleken.

GUD ÄR KÄRLEK

Presentationen börjar i kärlekens ursprung där människans roll beskrivs, och fortsätter sedan med en redogörelse av innehållet i kärleken och därefter dess uttryck och verkning. Gud är kärlek är indelad i kärlekens ursprung, den syrade brödet som inbegriper inkarnationen samt

¹⁵⁷ di Benincasa, *The Dialogue*, 26. Fotnot 4.

¹⁵⁸ Brady, *Christian Love*, 82.

¹⁵⁹ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 256–61.

¹⁶⁰ Jeanrond, 83; Norris, ”Love of God and Love of Neighbor”.

människans hjärta vilken presenterar dess konstitution. Här presenteras både ett teocentriskt och antropologiskt perspektiv. Redogörelsen kopplas till aktörskap i kärleken.

Kärlekens ursprung

I detta avsnitt kommer Sta Katarinas tankar om kärlekens upphov redogöras relaterat till människans skapelse och aktörskap.

För Sta Katarina har alla människor förmågan att visa kärlek då hon är skapad i kärlek, till Guds avbild och likhet. Människans väsen är kärlek och vilket får till följd en ”allmänmänsklig ” förmåga till att visa kärlek gentemot andra. Alla människor har kapacitet till att älska.¹⁶¹

*“It was with providence that I created you, and when I contemplated my creature in myself I fell in love with the beauty of my creation. It pleased me to create you in my image and likeness with great providence.”*¹⁶²

Citatet illustrerar hur Guds kärlek till människan existerade redan från tidens begynnelse. Han förnam i sig själv det skapade och drabbades av kärlek till människan, hela skapelsen. Gud älskar med andra ord människan innan hennes tillblivelse.¹⁶³ Sta Katarina beskriver i intensiva och känslomässiga ordalag Guds kärlek till människan och hela skapelsen. Emellanåt kan man höra hur hon utbrister, nästan sjunger ut till Fadern ”...*You are so madly in love in your creatures that you could not live without us!*” Ingenting kan heller få Fadern ur fattningen såsom kärleken! Sta Katarina drabbas själv av Guds oerhörda kärlek och med den insikten om hans ovillkorliga kärlek till henne utvecklar hon en teologi som hon lever ut och undervisar i. Det är en kärlek utan anledning och för intet. Det är obegripligt för Sta Katarina.¹⁶⁴ Kärleken är alltså fundamentet för existensen i Sta Katarinas teologi och allt härrör från Guds kärlek och Guds totala hänförelse av mänskligheten.

¹⁶¹ di Benincasa, *The Dialogue*, 26, 116.

¹⁶² di Benincasa, 277.

¹⁶³ di Benincasa, 220, 29.

¹⁶⁴ di Benincasa, 63.

Jeanrond illustrerar kärleken som något som uppstår och bli levande i mötet med det som är olikt människan själv, den annorlunda andre.¹⁶⁵ Utifrån detta perspektiv är kärlek inget människan ”äger” eller ”har” utan något som blir till liv, det föds *i mötet* med den andre. Jeanrond får berika citatet från Dialogen ovan, Guds intentioner i sitt skapande. Ett möte sker mellan Gud och människan, och då Gud förnimmer det skapade drabbas hon av kärlek till människan och gnistor uppstår. Jeanronds blick på kärlek som ett fenomen understryker vikten av själva erfarenheten av att vara älskad som en generator till att vilja älska, både hos Gud och hos människan.¹⁶⁶

Sta Katarina pekar återkommande på att människan är skapad till Guds avbild och likhet, vilket inkluderar en förmåga till att kunna älska i sin egen kapacitet. Jeanrond formulerar det som ett ”*handlande subjekt*”. Denna människosyn där människan är en kärlekens aktör började spira hos Bernhard av Clairvaux men lyftes fram ur en mer positiv aspekt hos Thomas av Aquino.¹⁶⁷ Sta Katarina betraktas ofta vara en ”thomist” ur flera aspekter och här framträder ett sådant exempel på en thomistisk tankegång.

Därtill undervisar Sta Katarina att det är genom dopet som kärleken blir delbar till andra människor. Hon målar upp en bild av ett stearinljus som tänds genom dopet på Guds kärleks låga och är det enda sättet, menar hon, som kärlek kan ges vidare, expandera.¹⁶⁸ Hon gör alltså en distinktion mellan den allmänmänniskliga förmågan till att älska och förmågan vilken görs delbar genom dopet. Det är i dopet människans kärlek får näring till att växa i kärlek. Växandet sker inte av sig själv utan kräver träning och där ger dopet kraft. Samtidigt som alla människor kan öva sig och växa i kärlek och gör det genom att leva tillsammans. Sta Katarina utvecklar inte någon uttalad teologi om relationen mellan dopet - ljus - kärlek i Dialogen, men utvecklar metaforen. Sta Katarina återkommer till sakramenten i Dialogen vilket visar på hur centralt de är för henne. De vidrör kärlekens substans. Kärlekens substans existerar i

¹⁶⁵ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 20–25.

¹⁶⁶ Jeanrond, 36, 46–47, 256; Jeanrond, *Hoppets dynamik*, 14–17.

¹⁶⁷ Thomas av Aquino (1225–1274) menar att kärleken är en, människan är en egen aktör i kärleken då hon är skapad till Guds avbild. Vidare ser han kärleken som en dygd som Gud ingjuter i människan. Kärlekens mål är en förening med Gud. Föreningen mellan Gud och människan är en följd av kärleken och kärleken en konsekvens av viljan, viljan att älska Gud. Den rådande föreställningen under medeltiden, då Aquino och Sta Katarina levde, var att människan var skapad till Guds avbild och väsen och därmed hade en förmåga till att kunna älska. Under denna tidsperiod försökte man därför utröna hur kärleken kunde näras och förädlas genom olika levnadsformer. Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, kap. 4.

¹⁶⁸ di Benincasa, *The Dialogue*, 205–9.

synnerhet inkarnationen. Sta Katarina lär att människans mening är att älska och hennes kapacitet till det återskapas i inkarnationen.¹⁶⁹

Det syrade brödet

Här följer en kort redogörelse för inkarnationens betydelse för kärleken. För Sta Katarina är inkarnationen en premiss för kärlek.

Gud blev människa av kärlek. Guds kärlek gav sin kärlek till mänskligheten genom inkarnationen, genom Kristus i sin död och uppståndelse. Gud blev människa och mänskligheten blev gudomliggjord genom att gudomligheten blev ”inknådad” i människosläktet genom Jesus, likt jäst i en brödde. Denna brödmetafor tecknar mötet mellan det immanenta och transcendenta. Mötet, uttryckt i ordet förening, relaterar till inkarnationens mysterium, att Gud klädde sig i mänsklighetens dräkt och återskapar mänsklighetens existentiella mening. Därigenom återför Jesus människan till kärleken. Konsekvensen är beständig, evig, då inte heller döden kan skilja Gud och mänskligheten åt. Människan kan alltså inte längre skiljas mer från gudomligheten. Människans natur förändras inte genom detta skeende utan det rör människans förmåga till att älska enligt Sta Katarina.¹⁷⁰ Guds drivkraft till det inkarnatoriska handlandet är kärlek och målet är kärlek vilket speglar Sta Katarinas mystiska seende.¹⁷¹

Jeanrond kan utveckla skeendet i inkarnationen genom sitt försoningsbegrepp. Konsekvensen av inkarnationen består i att Jesus i sin gudomlighet kommer mänskligheten till mötes. Det menar Jeanrond, är det specifika i kärlekens praxis, i all äkta kärlek, att förflytta sig till den plats där den andre är. Vidare menar han att inkarnationen inte är ett punktuellt skeende utan en pågående försoningsprocess. Det andra perspektivet han tillför inkarnationen är mötet med människans eget inre och med Gud själv, liksom andra människor. Jeanrond kallar båda dessa perspektiv för en ”*försoningsprocess*”.¹⁷² Detta skeende av försoning i människans eget inre finns representerat också hos Sta Katarina.

¹⁶⁹ di Benincasa, 50–55, 65, 111–12, 205, 276–77.

¹⁷⁰ di Benincasa, 46, 50–54, 65, 112, 205–9.

¹⁷¹ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 34–35.

¹⁷² Jeanrond, 84–91, 253–61, 273.

Människans hjärta

Under denna rubrik kommer hjärtats konstitution redogöras för och vilken ger en resonans i handling hos Sta Katarina. Perspektivet är teocentriskt då det är Gud som är initiativtagare men antropologisk då det handlar om hur människan är konstituerad.

Sta Katarina undervisar att hjärtat innehar tre delar; *minne*, *intellekt* och *vilja*. Alla tre relaterar till Gud då minnet kommer ihåg Guds handlande, intellektet förvärvar insikt om Guds vilja och människans vilja handlar om hennes strävan till att älska. Detta perspektiv på människan kommer från Augustinus och är en tolkningsmodell för att förstå hur relationen mellan Gud och människa är möjlig vilket beskriver människans medvetande. Hos Augustinus inbegriper strukturen människans förmåga att älska, framförallt att älska Gud.¹⁷³ Gudsligheten; minne, intellekt och vilja kan förstås som människans själ, ande eller medvetande.¹⁷⁴ För Sta Katarina är gudsligheten förlagd till hjärtat, först och främst som en fysisk plats i människans inre, där handlingarna emanerar.¹⁷⁵ Sta Katarina återger vad Gud undervisar henne;

*“I provided you with the gift of memory so that you might hold fast my benefits and be made a sharer in my own, the eternal Father’s power. I gave you understanding so that in the wisdom of my only-begotten Son you might comprehend and know what I eternal Father want, I who give you graces with such burning love. I gave you a will to love, making you a sharer in the Holy Spirit’s mercy, so that you might love what your understanding sees and knows.”*¹⁷⁶

Citatet beskriver Guds intentioner när människan formades. Hos Sta Katarina består gudsligheten i människans minne, vilja och intellekt. I sin omsorg och glädje över människan försåg Gud människan med ett minne; för att hon skulle komma ihåg och lita till Guds försyn. Ett intellekt; för att hon genom Jesus, ska kunna förstå Guds vilja. Intellektet, kunskap, insikt, förståelse syftar på förmågan att få kunskap om Gud och Guds vilja enligt Sta Katarina. Kunskapen om Gud växer ur ömhet och tillgivenhet (affection), vilka i sin tur fyller minnet med vem Gud är och hans godhet. Kärleken kommer av kunskap och kunskapen av kärlek. Ju

¹⁷³ Villegas, ”Catherine of Siena on Persons Created in God’s Image” Augustinus var också den förste som systematiskt formulerade en trinitarisk struktur av människans medvetande. Denna organisation av människans medvetande möjliggör en relation med Gud menar han. Den strukturen hos Augustinus bestod av minne, intellekt och vilja.

¹⁷⁴ Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 23; Villegas, ”Catherine of Siena on Persons Created in God’s Image”.

¹⁷⁵ Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 23–24.

¹⁷⁶ di Benincasa, *The Dialogue*, 277.

mer en människa älskar Gud desto mer öppnar hon sig för Guds kärlek. På så sätt genomsyras människan av tacksamhet till Gud och har omsorg om sin medmänniska.¹⁷⁷

Gudsligheten gavs till människan för att hon skulle lära känna Gud, njuta av och glädjas över hans godhet och ständigt se honom.¹⁷⁸ Sta Katarina lär att när minne, vilja och intellekt, *sammanförs* och *blir ett*, blir dessa tre själskrafter också *ett med alla handlingar* människan utför. Handlingen överensstämmer alltså med minne, vilja och intellekt, med hela människans inre. Det finns här en kontinuitet från människans inre till handlingens utförande. Sta Katarina beskriver hur människan blir ett med sig själv med sitt inre när hennes inre beståndsdelar sammanfogas till en enhet och ger så en resonans i handlingen. Här är människans egen erfarenhet och uppfattning om Gud central för denna sammanfogning. Vidare framträder också en samverkan mellan Guds handlande i människan och hennes vilja att älska. Detta samspel pågår i människans hjärta hos Sta Katarina.

För att ge ytterligare ett perspektiv på vad en sammanförning av minne, intellekt och vilja kan innebära använder jag Jeanronds ena aspekt av försoningsbegrepp, vilket presenterades tidigare. Denna sammanförning av människans delar kan tolkas som en försoning, ett inre helande. I denna försoningsprocessen försonas människan med sig själv. Det är en enskild inre försoningsprocess av människans inre. Denna försoning med sig själv blir på så sätt en förutsättning för kärleken.¹⁷⁹ Med det perspektivet från Jeanrond stärker han det ömsesidiga samspelet mellan Gud och människan i sammanförandet hos Sta Katarina. Försoning innebär därmed i denna kontext att människans uppfattning om Gud och hennes egen person inkluderande viljan, blir ett, försonas, upprättas, återförs.¹⁸⁰ Försoningen mellan gudsuppfattningen och människans uppfattning om sitt eget själv får en direkt koppling till begreppet ”humaniseringsprocess”. Han utlägger denna process som ett mänskliggörande av människan, en personifiering av henne där hennes kärlekskapacitet fördjupas och ger den dess skärpa. Det sker i samverkan mellan Gud och människa där hon ställer sig helt till Guds förfogande. I denna humaniseringsprocess samspelar och formar kropp, självbild och kärleken

¹⁷⁷ di Benincasa, 103, 157.

¹⁷⁸ di Benincasa, 49–50.

¹⁷⁹ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 256–63; Jeanrond, *Hoppets dynamik*, 238, 239.

¹⁸⁰ Jeanrond, *Hoppets dynamik*, 76–80.

varandra, i samverkan med Gud. Det som sker i detta förlopp är att kärleken görs mer intensiv, starkare i människan.¹⁸¹

Jeanronds två perspektiv, försoning- och humaniseringsprocess går att relatera med Sta Katarina undervisning om hur människans inre, bestående av minne, vilja och intellekt sammanförs och ger resonans i handlingen. Människans erfarenhet av att Gud vill henne väl är en grund för hennes kärlek. Sta Katarina har genomgående en betoning på erfarenheten av Gud. Det är tro för henne.¹⁸² Det finns en kontinuitet hos Sta Katarina där hon pekar på skärningspunkten mellan det immanenta och transcendenta i människans kropp. Här sker det genom människans erfarenhet och kunskap om Gud återförs och återupprättas och är kopplat till människans gudsuppfattning.

Följaktligen kan konstateras att när människans olika delar i hjärtat har sammanförts och blivit ett, återupprättas människans gudsuppfattning. Den blir mer autentisk. När människan blir bärare av en återställd gudsuppfattning inbegriper det, med Jeanronds perspektiv, också ett upprättande av hennes självbild. Mer om självbilden hos Sta Katarina nedan.

Summering

Först en summering av hittills presentation av Sta Katarina teologi. Följande har redogjorts för hos Sta Katarina; att människan är skapad till Guds avbild och likhet, vilket ger henne kapacitet till att älska per se. Människan är skapad i och till kärlek. Inkarnationen är en premis för kärleken då det återger människan sin möjlighet i att växa i kärlek. Hos Sta Katarina utgör gudsligheten hos människan av minne, vilja och intellekt. När dessa tre delar är harmoniserade återfår människan en autentisk gudsuppfattning.

Tre olika perspektiv från Jeanrond belyste Sta Katarinas tankar. Det ena var hur kärleken drabbade Gud när hon betraktade det skapade och det andra var där Jeanronds försoning- och humaniseringsprocess fick fördjupa Sta Katarinas tankegång av sammanförning människans inre till en försoning med sig själv och sin gudsuppfattning. I efterföljande avsnitt kommer

¹⁸¹ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 28–30, 96, 256–63.

¹⁸² Walsh O.P., "St Catherine: Doctor of the Church".

fokuset i redogörelsen fortfarande vara teocentriskt, då det är Gud som har initiativet, men utgår från de mänskliga aspekterna.

HJÄRTAT - ETT LERKÄRL

Under denna rubrik kommer Sta Katarinas teologi presenteras om hjärtats konstitution utifrån dygder vilket inbegrips i hennes begrepp självkänedom. Hennes antropologi härrör från Aristoteles som hon sedan utvecklar. Hon har ett teocentriskt perspektiv då det är Gud som handlar. Vidare kommer Sta Katarinas syn på kärleken som en gåva att presenteras, en paulinsk tankegång. dygd

Dialogen är full av olika illustrationer över olika teologiska perspektiv. En av hennes metaforer får inleda detta avsnitt då hon ofta tecknar hjärtat som ett lerkärl.¹⁸³ I tidigare avsnitt presenterades inkarnationen som en premiss för kärleken, dess innersta element, vilken också möjliggör en förening mellan Gud och människa samt bland hjärtats olika delar. Inkarnationen representeras således i leran vilket kärlet består av, då gudomen har ”knådat in” i mänsklighetens lera, som jäst i ett bröd. Inkarnationen genomsyrar hela mänskligheten, hela leran, och möjliggör leran till att formas. Formen, oavsett vilken, möjliggör för leran att härbärgera hjärtats olika delar; minne, intellekt och vilja, som en sammanhållen enhet. Självaste formen representeras i dygderna. Hos Sta Katarina inkluderas alla dygder i hennes begrepp självkänedom.

För Sta Katarina är självkänedom ett centralt begrepp vilket utspringer från Aristoteles då han införde perspektivet motiv i kärleken.¹⁸⁴ I Dialogen framträder självkänedom som ett nav och villkor för kärlekshandlingen där det är Gud som förser människan med kunskap om henne själv. Människan lär känna Guds godhet i bönen och på detta vis återupprättas hennes föreställning och kunskap om Gud och ger växt i en ökad kärlek. Med ökad kärlek och kunskap om Gud växer människan i förståelse och kännedom om sig själv och därigenom blir självuppfattningen mer autentisk.¹⁸⁵ Självkänedom och bön är följaktligen mycket nära

¹⁸³ di Benincasa, *The Dialogue*, 46, 51, 109–10.

¹⁸⁴ Aristoteles (384–322) räknas som vetenskapsman och har påverkat skolastiken påtagligt. Aristoteles förde in perspektiven motiv och självkänedom i synen på kärlek. Han menar att människans beteende uttrycks i hans grundvärderingar. Det är genom att reflektera kring värderingarna bakom handlingarna. May, *Love*, kap. 4.

¹⁸⁵ di Benincasa, *The Dialogue*, 36, 118, 158, 164.

sammankopplat hos Sta Katarina där begreppet självkänedom i det närmaste framställs som synonymt med platsen för bön, till exempel genom orden hus och cell.¹⁸⁶ Det är i självkännedomens cell som en reell erfarenhet och kunskap om Guds vilja förvärvas menar hon och ger en resonans i hennes handling.¹⁸⁷ Vidare är det i bönen kärleken mottas.

*”For in knowing yourself you will come to know my mercy in the blood of my only-begotten Son, thus drawing my divine charity to yourself with your love.”*¹⁸⁸

Citatet tecknar hur den gudomliga kärleken tas emot i självkännedomens cell det vill säga i bönen. Vidare beskriver citatet hur *människans kärlek drar till sig Guds kärlek*. Det är med andra ord genom människans egen kärlek till Gud som den gudomliga kärleken ges till henne som gåva. Det perspektivet visar på människan som autonom aktör i kärleken hos Sta Katarina. Det är människans kärlek som lockar till sig Guds kärlek. Det är inget gudomligt som ”drabbar” människan ofrivilligt utan genom hennes egen kärlek till Gud som attraherar Gud. Sta Katarina använder ordet ”eld” för att beskriva energi, kraften, det hängivna och utåtriktade, i den kärlek som attraheras av människans kärlek. Hon beskriver elden som Jesus eller Gud.¹⁸⁹ Eld och kraft ger också erotiska associationer, vilket överensstämmer med Sta Katarina kallelse där den mystiska traditionen såg erotiken som en del av att få mer kunskap om Guds vilja.¹⁹⁰ I kapitlets inledning återgav hur Dialogen beskriver att endast kärlek kan få Gud ur fattningen. Människans kärlek till Gud växer i samband med en autentisk gudsuppfattning. Med denna ökande kärlek till Gud attraheras Gud att ge sig på nytt till människan, vilket citatet ovan visar. En ”*re-in-karnation*”. Därmed sammanför Sta Katarina det transcendenta med det immanenta perspektivet, nu i människans kropp.

Människans förmåga att älska utgörs av att hon är skapad till Guds avbild. Avbilden återges i människans minne, intellekt och vilja. Inkarnationen möjliggör ett återförande till en autentisk gudsuppfattning hos människan. Den autentiska gudsuppfattning ökar kärleken till Gud vilken attraherar Gud att ge sig själv till människan, en re-in-karnation. Denna gudutgivelsen beskrivs som en eld som människan drar till sig. Likadant beskriver Paulus hur kärleken är en

¹⁸⁶ McDermott O. P., ”Catherine of Siena’s and Self-Knowledge”; Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 18–20.

¹⁸⁷ di Benincasa, *The Dialogue*, 44–45, 118(119)-120.

¹⁸⁸ di Benincasa, 118.

¹⁸⁹ di Benincasa, 30, 45, 136, 164, 292, 304, 320.

¹⁹⁰ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 31–35, 104–10.

gåva, vilken tas emot av den troende och tar hen i besittning.¹⁹¹ Noffke menar att Sta Katarina är paulinsk i sin teologi och här ses ett sådant exempel.¹⁹² Som Jeanrond utlägger texten menar Paulus att kärleken tar människan i besittning och är därmed inget autonomt subjekt att handla i kärlek.¹⁹³ Det som skildras av Sta Katarina är en beskrivning av människans kärlek som lockar ("drawing") Gud att ge sig vilket är ett motsatt förhållande till att bli "intagen". "Attraktions-perspektivet" från Guds sida förstärks hos Sta Katarina genom hennes vokabulär som "eld" eller "kraft" i andra delar av Dialogen, vilket föranleder associationer till erotiska aspekter av kärleken. Om Sta Katarina hade en medveten tanke om människans autonoma förmåga framträder inte tydligt i Dialogen. Med tanke på den mystiska traditionens ideal, att "imitera Kristus" och förenas med honom, är det mest troliga att hon hade betraktat ett "intagande" eller "besittande" av Gud som något positivt och då inte vara ett autonomt subjekt.¹⁹⁴ Dock kvarstår det att i ovan återgivna citat är det människans kärlek som lockar Gud till en självutgivelse och att hon, som redovisats ovan, ser människan som skapad till Guds avbild vilket innebär en egen kapacitet till att älska.

För att återgå till begreppet självkänedom existerar mångdimensionella perspektiv på detta begrepp i Dialogen. Här görs dock ingen fullständig redogörelse av hennes begrepp självkänedom och därmed kan inte heller någon täckande motivbild för kärleken presenteras utan några perspektiv angående självkänedom återges. Dock skriver Villegas att motivet för handlingen hos Sta Katarina, vilket utgår från människans innersta kärna och benämns som hjärta, behöver förvandlas. Villegas tolkar det till att Sta Katarina menar att det är människans vilja som behöver förvandlas.¹⁹⁵

I samband med mottagandet av Guds kärleksgåva blir människan befriad från rädsla och förmågan till urskiljning föds fram. Dygderna mod och urskiljning är en konsekvens av mottagandet av den gudomliga kärleken, och är antagligen hennes egen erfarenhet. Med de gåvorna kommer också vishet och mod att framhärda i kärleken gentemot sin medmänniska. Urskiljningen uppmuntrar henne att frimodigt och i äkthet visa kärlek. Vidare är självkänedom och tålamod nära knutna till varandra och inbegriper förmågan till

¹⁹¹ Paulus hos Jeanrond, 54.

¹⁹² Noffke, *Vision through a Distant Eye*, 13–17.

¹⁹³ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 52–60.

¹⁹⁴ Geels, *Kristen mystik: Del I*, 151–53; Geels, *Kristen mystik: Del II*, 13–15.

¹⁹⁵ Villegas, "Catherine of Siena on Persons Created in God's Image".

urskiljning.¹⁹⁶ När gåvan, bestående av den gudomliga självutgivelsen, en re-in-karnation, tagits emot av människan är det är väsentligt för henne att förbli i självkänedom och kännedom om Guds vilja. Det är att förbli i bönen och mottagandet av nattvarden enligt Sta Katarina. Det är så hon vårdar kärleken hon mottagit.¹⁹⁷ Sta Katarinas undervisning om självkänedom har likheter med Jeanronds definition av kyskhets begreppet, vilket han definierar som ett kristet samvete. Dygder och kyskhets berör människans intentioner i kärlekens praxis där självinsikt, kyskhets eller kritisk självreflexion kan ses som synonymer och är centrala. Jeanrond menar att den självkritiska reflektionen är en viktig beståndsdel i kärleken och är inkluderat i hans definition av kärlekens praxis.¹⁹⁸

Därmed kan konkluderas att kärlek existerar som en gåva vilken mottages i bön, synonymt med självkännedomens cell, vilket därefter förlöser dygder mod och urskiljning enligt Sta Katarina. I och med det sammanför hon åter det transcendentala med det immanenta i sin teologi om kärleken då Guds självutgivande sker till människans kropp. Premisser för denna gudomliga kärleksgåvan hos Sta Katarina är att människan är skapad till Guds avbild, inkarnationen och hennes egen vilja att älska Gud. Hon fördjupar resonemanget av *kärlekens handlingar* i sin undervisning genom att göra gällande att när människans gudsuppfattning har återupprättats *tar Gud sin boning i människans hjärta* av kärlek, re-in-karneras. Som följd av denna Guds närvaro i människans hjärta genereras en resonans i hennes handlingar och beteenden. Det är så budet ”älska Herrens din Gud och din nästa som dig själv uppfylls” undervisar Sta Katarina.¹⁹⁹ Det existerar således en obruten linje från människans kärlek till Gud, vilket Gud responderar på genom ett självutgivande till människan. Det innebär en närvaro i hela människans kropp och finner resonans i hennes handlingar.

Att Gud själv närvarar i en människans inre kommer till uttryck genom många olika yttringar undervisar Sta Katarina. Uttrycken som Sta Katarina ger exempel på är de gåvor hon själv ägde.²⁰⁰ Först och främst kommer kärlek till uttryck i en oppriktighet i bönen gentemot Gud. Andra exempel på Guds kärlek i en människa hos Sta Katarina är frid liksom karismatiska gåvor som exemplifieras med profetisk gåva och inre bilder. Men också en inre glädje samt

¹⁹⁶ di Benincasa, *The Dialogue*, 44–45, 118–20.

¹⁹⁷ di Benincasa, 43, 118–23, 130, 164.

¹⁹⁸ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 211–17.

¹⁹⁹ di Benincasa, *The Dialogue*, 36, 105–16.

²⁰⁰ McDermott O. P., *Katarinas andliga utveckling & undervisning*, 55–58, 63–64.

medvetenhet om sin egen synd. Ett tredje exempel på Guds närvaro i en människa är att hon känner igen Jesus närvaro utanför och inom sig. Vidare syns Guds kärlek i en människa genom frimodigheten att predika Guds ord, hon undviker inte heller lidande eller att stå upp emot makthavare för att proklamera sanningen. Gud ger på skilda sätt till olika människor utifrån vad människan och hennes omgivning behöver menar Sta Katarina.²⁰¹

Summering

Redogörelsen började i Sta Katarinas metafor av hjärtat som ett lerkärl. Därefter skildrades hennes begrepp självkänedom som företrädesvis är kopplat till bön och börens plats. Centrala aspekter av självkänedom lyftes fram. Därefter presenterades Sta Katarinas tankar kring om hur människans egen gudskärlek attraherar Gud som re-in-karnerar sig i människan. Tidigare avsnitt visade hur ett återupprättande av människans gudsuppfattning är en förutsättning för denna re-in-karnation. Guds närvaro i människan ger en resonans i handling och redogörelsen avrundades med exempel på sådana yttringar vilka var Sta Katarinas egna gåvor.

Jeanrond förstärker Sta Katarina teologi då han beskriver Guds kärlek som självutgivande och kompletterar med sitt perspektiv på försoning som något ständigt pågående. Ovan redogörelse är grunden för Sta Katarinas teologi till kärlekshandlingar gentemot medmänniskan.

ÄLSKA HERREN DIN GUD

I det följande ges en fortsättning av kärlekens ursprung relaterat till medmänniskan. Därefter görs en redogörelse för det dubbla kärleksbudet hos Sta Katarina kopplat till börens funktion vilket sammanstrålar i en förståelse av Sta Katarina kärleksteologi i Dialogen.

Människan är skapad till Guds avbild och likhet och det uppenbaras i kärlek gentemot medmänniskan.²⁰² Ingen människan kan leva utan kärlek eftersom Gud skapade människan i

²⁰¹ di Benincasa, *The Dialogue*, 36–37, 105–9, 116, 130, 136, 311–14.

²⁰² di Benincasa, 26 46, 50–54, 65, 112, 205–9. McDermott tolkar bilden av bröllopskläder som en bild av det succesiva gudomliggörandet i sin bok ”Katarinas andliga utveckling och undervisning”, s. 210. Se förklaring av gudomliggörande i denna uppsats; ”Det syrade brödet”.

och för kärlek.²⁰³ Sta Katarina undervisar vidare att varje individ är sammanlänkad med sin medmänniska, utan någon gudomlig koppling. De är länkade så att allt en individ gör, ont eller gott, påverkar det hennes medmänniskor. En tankegång som stöder synen på människan som en autonom kärleksaktör.²⁰⁴ För Sta Katarina inbegriper det att Gud har fördelat gåvor, välsignelser, dygder och andra andliga gåvor mellan människorna så att ingen har allt. På så sätt kan människan träna sig i ömsesidig kärlek.²⁰⁵ Jeanrond styrker Sta Katarinas tankar här utifrån hur han utlägger de synoptiska evangelierna där han tolkar att all medmänsklig omsorg är ett tecken på Guds omsorg om alla människor.²⁰⁶

Hos Sta Katarina gestaltas handlingen genom hennes kropp och den utgår från en enhet, bestående av minne, intellekt och vilja, samt självkänedom. Hon kopplar ihop dygder och tron då båda synliggörs i handling.²⁰⁷ Hennes metafor av hjärtat som ett lerkärl, vilken presenterades ovan, representerar leran mänskligheten, genomsyrad av gudomligheten. Vidare representeras självkänedom i den individuella formen det som utgör kärlet. Formen ges av Gud och syftar till att hysa den gudomliga kärleksgåvan, Gud själv.

Enligt Sta Katarina är hjärtats tillstånd inte något man kan tillägna sig punktuellt utan en så kallad färskvara. Den upprätthålls och stöds genom alla medmänniskor då kärlek kräver träning i mötet med medmänniskan.²⁰⁸ Att Gud fördelar sina gåvor mellan människorna indikerar en mellanmänsklig ömsesidighet och jämlikhet. Gud vill att människan ska växa i kärlek och gav därför människan till exempel öron för att lyssna till Gud och för att vara lyhörd emot andras behov. Den ömsesidiga träningen i kärlek behöver dock ske av fri vilja och i kärlek till Gud. Det människan gör mot andra människor räknar Gud som att hon gör mot honom själv.²⁰⁹ På det sätt människan älskar Gud reflekteras i det arbete hon gör för sin medmänniska. Oavsett vilken social status eller var i livet en människa befinner sig kan hon göra gott för sin medmänniska.²¹⁰ Allt det goda kommer från Gud ock kommer till uttryck i

²⁰³ di Benincasa, 34, 38, 121, 300.

²⁰⁴ di Benincasa, 62.

²⁰⁵ di Benincasa, 37–38.

²⁰⁶ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 49.

²⁰⁷ di Benincasa, *The Dialogue*, 33, 86, 94.

²⁰⁸ di Benincasa, 37–38.

²⁰⁹ di Benincasa, 34, 38, 121, 300.

²¹⁰ di Benincasa, 34,36,41,110.

medmänniskans handlingar. Även de enklaste människor vet detta och visar varandra kärlek menar Sta Katarina.²¹¹ Den människa som älskar Gud kommer alltid arbeta för hela världen, för alla folk eller för den enskilde, i relation till hennes engagemang och uppdrag.²¹²

Hos Sta Katarina återkommer undervisningen att ”älska Herren din Gud och din nästa som dig själv” (Luk10:27) vilken utspringer från människans hjärta och från kärleken till Gud.²¹³ Det finns alltså en korrespondens mellan kärleken till Gud och kärleken till medmänniskan. En autentisk gudsuppfattning ger en harmoniserad självkänedom som i sin tur orsakar en resonans i människans handlingar och beteende. Sta Katarina fördjupar perspektivet på handlingar då hon menar att Gud tar sin boning i människans hjärta vilket manifesteras i hennes handlingar och beteenden. För att återknyta Sta Katarinas teologi och till hennes egna metaforer av hjärtat som ett lerkärl, nu i relation till medmänniskan, exemplifierar hon det själv genom att lerkäret hålls i en fontän så att kärlet fylls med vatten. Det är så människan kan dricka vattnet men hon måste ha kvar lerkäret i vattnet och dricka, för att ha något vatten att dricka. Fontänen representerar Jesus och vattnet i fontänen är Gud själv.²¹⁴ Hjärtats lerkärl fylls på med vatten genom att ta emot kärlek från andra medmänniskor då Guds kärlek och godhet uttrycks genom andra. Bön, nattvard och undervisning fyller också lerkäret med vattnet.²¹⁵

Sammanförandet av minne, vilja och intellekt sker av egen fri vilja hos människan och är förbundet med kärleken till Gud och medmänniskan. Således innehåller kärleken till medmänniskan två aspekter hos Sta Katarina. Människans inre ger resonans i hennes handlingar där hennes kärlek lockar Gud att bo i hennes hjärta. Det är den ena aspekten av handlingen. Den andra aspekten är att när människan i kännedom om sig själv inser att hon inte kan älska Gud ”tillbaka” på ett likvärdigt sätt, då vänder sig den gudsälskande människan sig mot det som Gud älskar – medmänniskan och naturen, allt det Gud skapat - och ger sin gudskärlek till sina medmänniskor. Människan uppmanas att älska på samma sätt som Gud har älskat henne, vilket är omöjligt då Gud älskade henne innan hennes existens och utan att själv har blivit älskad av människan. När människan insett att hon inte kan återgälda Guds

²¹¹ di Benincasa, 120–21.

²¹² di Benincasa, 37.

²¹³ di Benincasa, 36.

²¹⁴ di Benincasa, 106, 121–22.

²¹⁵ di Benincasa, 121–27, 136.

kärlek och inte heller kan ge något till Gud som han inte redan har, börjar hon genast visa tacksamhet mot Gud genom att älska sina medmänniskor. De är medmänniskorna som ska älskas, både generellt och individuellt, för Gud älskar dem. På så sätt uppfylls hela lagen, älska Herren din Gud och din nästa som dig själv. Det är början, mitten och slutet av lagen säger Sta Katarina.²¹⁶ Alltså, genom sin insikt om att inte kunna ge Gud sin kärlek i proportion till den kärlek hon tagit emot låter människan visa sin omsorg om det Gud älskar, människan och naturen. Och Gud gläds över människans kärlek, hennes omsorg om det han älskar det berör honom. Då människan älskar Gud har människan också blivit lik Gud och älskar allt det Gud älskar; människorna och världen. Det inbegriper även motståndare och diktatorer.²¹⁷

För att få större klarhet i sambandet mellan att älska Gud och medmänniskan använder jag Karl Rahner tolkad av Jeanrond, till att klarlägga Sta Katarina tankegång av det dubbla kärleksbudet. Han skriver att kärleken till Gud och människan är en enhet. Kärleken till Gud och människan är varandras premisser och är oskiljaktiga. Kärleken till Gud förverkligas och når sitt ideal i kärleken till medmänniskan. Bara genom att ställa sig helt öppen och helt till Guds förfogande kan människan älska sin medmänniska utan att medmänniskan blir ett instrument för människans egna syften. Det fordrar både att människan ställer sig helt öppen för Guds handlande och också ger sig åt Gud i en självutgivande handling mot Gud.²¹⁸

Tidigare redogjordes begreppet för humaniseringsprocess hos Jeanrond som la an perspektivet att den autentiska gudsuppfattningen bygger på en personifiering av människan, där hennes kärlekskapacitet fördjupas och stärks. Mot denna bakgrund kan Sta Katarinas undervisning om kärleken till Gud och medmänniskan anses bestå av en enda kärlek där människan är aktören.

Människan, i sin kärlek till Gud mottar den gudomliga kärleksgåvan, re-in-karneras Gud i henne, och som svar på Guds utgivande i henne ger hon av sig själv till honom. I den pågående växelverkan av utgivande mellan Gud och människan riktar människan också sin kärlek till medmänniskan. Människan är då inte ett instrument för Gud, då hon förblir i honom, förblir han i henne och de vill forma platsen för detta ömsesidiga självutgivande,

²¹⁶ di Benincasa, 107–8, 165.

²¹⁷ di Benincasa, 37, 45–46, 115–16, 136, 304.

²¹⁸ Karl Rahner (1904–84), tysk jesuit och betydande teolog inom katolska kyrkan. Han bidrog framförallt inom dogmatik. Se vidare hos Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 156–64.

kärleksmötet, tillsammans.²¹⁹ Platsen för mötet mellan det transcendenta och immanenta är i människans hjärta, hennes kropp.

Människans kärlek och barmhärtighet mot sin medmänniska återspeglar Guds vilja till kärlek och barmhärtighet.²²⁰ Sta Katarina ger exempel på yttringar av kärlek vilka var sådana hon själv ägde. Det är en uppmärksamhet av andra människors behov, en omsorg för dem, handlar i rent uppsåt, visar en generositet med sina tillhörigheter och tid, även tiden för bön. Allt detta bör ske i självkännedom så att ingen far illa, varken människan själv eller medmänniskan, utifrån ursikten att ”rädda världen”. Vidare lever friden kvar även när omständigheterna är krävande hos människan och likaså växer frimodigheten till att vara en förebild i kärlek som vägleder andra närmre Gud.²²¹ Ytterligare är förbönen ett uttryck för kärlek. Allt människan gör kan bli en bön, i sig själv eller genom kärlek mot medmänniskan. En ständigt pågående bön. Själva handlingen är en bön för Sta Katarina.²²²

Därmed knyts ”platsen” för bön till handlingen. Självkännedom och bön är nära sammanvävt hos Sta Katarina och i kapitel två redogjordes för en rörelse i hennes egen böneplats. Hon pratar om självkännedomens *hus* vilket förstås som hennes föräldrahem, därefter självkännedomens *cell* vilket förstås som den skrubbdär där hon bad under de första tre åren i samband med inträdet hos Domikanernas tredjeorder. När hon kallas ut att verka bland Sienas befolkning är självkännedomens *cell inom* henne, hon bär självkännedom, vilket också är platsen för bön, inom sig. Hon bär platsen för bön i sin kropp, bönen och Gud själv inom sig när hon möter de sjuka i digerdödens plågor i medeltidens Siena. Gud närvarar i hela hennes kropp och i varje handling då han är re-in-karnerad. Mötesplatsen för Gud förflyttas från en fysisk yttre plats till hennes handling i hennes egen kropp och har en analogi med det Israeliska folkets gemenskap och mötesplats med Gud.

Israeliterna förs ut ur Egyptens slaveri till öknens landskap för att fira gudstjänst till Gud. Uppenbarelsetältet placeras *utanför* Israels läger och Mose går dit in för att tala med Herren (2 Mos 33:7–11). När templet senare byggs placeras det *mitt ibland folket* och Gud bor bland

²¹⁹ di Benincasa, *The Dialogue*, 115.

²²⁰ di Benincasa, 201.

²²¹ di Benincasa, 34, 44, 61, 178.

²²² di Benincasa, 36–37, 127, 212.

dem (1 Kung 6, 8:9–11). I och med Jesus död och uppståndelse knådas gudomligheten in i mänsklighetens bröd och möjliggör för Gud själv att ta sin boning i människans kött; ”*Förstår ni inte att ni är Guds tempel...?*” (1Kor 3:16).

Denna rörelse illustrerar Sta Katarina i sin undervisning för att göra relationen Gud tillgängligt för lekmän i sin samtid och vardag. Förutsättningen för att Gud ska ta sin boning i människan är dels inkarnationen vilken möjliggör människan att växa i kärlek, dels genom efterföljelsen och med den praktiserande av bön och mottagandet av nattvard samt undervisning liksom i mötet med den andre, växer människan i kärlek, både till Gud, medmänniskan och sig själv. Både den autentiska gudsuppfattningen och re-in-karnation framträder i handling hos människan. När människan, genom sin kärlek till Gud mottagit kärlekens eld, då Gud på nytt ger sig själv till människan och bor i henne och hon i Gud – är varje handling en bön. Gud ger sig själv i handlingen. Det är Gud som är handlingen, är bönen, re-in-karnerad. Kärleken i människan är inte differentierbar då Gud närvarar re-in-karnerad i människan. Det därför inte att göra någon distinktion på människans eller Guds kärlek i handlingen, den är en enda. Precis som Gud närvarade i Jerusalems tempel närvarar Gud i människans tempel. Gud uttrycker det till Sta Katarina som så, att den människa som mottagit den gudomliga kärleksgåvan är ”*another me*”.²²³ Följaktligen när minne, vilja och intellekt sammanförs ger det en resonans i handlingen, framträder Gud själv i handlingen. På så sätt är handlingen en källa till försonande, upprättelse, sammanförande av flera delar till en helhet.

Summering

I detta avsnitt presenterats en ”kateriansk” förståelse av det dubbla kärleksbudet där människan är länkade till varandra genom att träna sig i att ge och ta emot kärlek från andra. Medmänniskans kärlek är också Guds kärleken till henne. Bönen och handling är synonymt för Sta Katarina då Gud är re-in-karnerad i henne och Gud framträder, blir synlig i handlingen gentemot medmänniskan.

Jeanrond fördjupade perspektivet genom att föra in begreppet humaniseringsprocess för att på så sätt vidmakthålla människans autonoma subjekt. Humaniseringsprocess och försoning har

²²³ di Benincasa, 181.

en nära koppling till varandra, som påvisats ovan. Konsekvensen av att denna försoningsprocess i människans inre och att Gud närvarar re-in-karnerad i kärlekshandlingen ska presenteras i kommande avsnitt.

FÖRSONINGENS KRAFT

I denna del kommer redogöras för kärlekens resultat och dess påverkan på omgivningen. Redogörelsen börjar i Sta Katarinas teologi om kärlekshandlingens avsikt och det särskilda kärleks uppdraget. Jeanrond får belysa och komplettera med definition av begreppen frälsning och försoning och fortsätter samt kyrkans funktion i världen.

I Dialogen talar Sta Katarina både om försoning och frälsning som en konsekvens av människans kärlekshandlingar gentemot medmänniskan. Här framträder en tidstypisk teologi hos Sta Katarina vilken är karakteristisk för den mystiska kvinnliga traditionen där lidande och askes framhålls som ett ideal.²²⁴ Sta Katarina undervisar att kärlekshandlingar är en kraft och är bärare av en försonande kraft som ger evigt liv för både den som lider i sitt handlande för sin medmänniskans skull och den som mottar kärleken. Samtidigt är lidandet ingenting värt om det inte är sammanvävt med Guds kärlek.²²⁵ Lidandet syftar till att ”vinna evigt liv”, främst för sig själv men kan även inbegripa ett förvärvande av evigt liv eller sonande åt andra människor hos Sta Katarina. Lidandet är också en del av kärleken. Alltså lidandet kan betraktas som en väg för att vinna frälsning för sin egen och andras skull. Ur detta perspektiv är inte medmänniskan utan kärleken ett instrument för det som kan vinnas bortom här och nu.

Här får Jeanrond utveckla och brygga Sta Katarina teologiska tankegångar till vår tid. Jeanrond argumenterar för att människan medverkar i Guds större handlande där humaniseringsprocessen är en central del då den öppnar upp människan för Guds kärlek. Kärlek bestämt som relation förvandlar både mellanmänskliga och Gud-människa relationen. Kärlek är i sin karaktär försonande, den söker alltid den andre för att bekräfta och respektera. All kärlekspraxis menar han är att vara en del i Guds större kärlekshandlande. När människan älskar Gud dras hon in mot Guds försonande och skapande pågående handlande. Han lyfter fram två olika perspektiv på begreppet frälsning där det ena handlar om en frälsning *från* det

²²⁴ Geels, *Kristen mystik: Del I*, 151–53; Geels, *Kristen mystik: Del II*, 13–15.

²²⁵ di Benincasa, *The Dialogue*, 30, 32, 44–45, 304, 361.

önskade och från denna värld. Det andra perspektivet inbegriper frälsning vilket sker i den kontext människan lever i här och nu. Det inbegriper alla människors närvaro och delaktighet i Guds verk och är det Jeanrond förordar. Vidare förespråkar Jeanrond begreppet försoning istället för frälsning då försoning vidmakthåller och understryker den växelvisa samverkan mellan Gud och människan samt människan som aktör.²²⁶ Både Jeanrond och Sta Katarina vidmakthåller människans aktörskap men Sta Katarinas motivbild är oklar och kan tolkas som en instrumentell kärlek, då den syftar till något bortom nuet.

Försoningens gemenskap

I början av detta kapitel framgick det i citatet att Gud försåg människan med en vilja till att älska. Därför förväntar sig Gud att människan *vill medverka* i Faderns makt, hans vilja och barmhärtighet. Gud älskar människan *innan* konceptionen men kommer inte att rädda henne utan hennes delaktighet i sitt kärlekshandlande. Människan har ett uppdrag att medverka i Guds makt, vilja och barmhärtighet redan här och nu. Människans medverkan är angelägen då varken hon eller medmänniskorna kommer räddas utan deras medverkan lär Sta Katarina.²²⁷

Hela Dialogen är en undervisning om hur människan kan kultivera sin kärlek där följden av hennes teologi är att hjärtats tillstånd är även kyrkans uppgift, att stödja hjärtat i ett växande och förblivande i kärleken. Därmed undervisar inte Sta Katarina exklusivt om kyrkan som gemenskap men då hela hennes teologi om kärlek syftar till att leva tillsammans i kärlek, är den implicit. Här är det essentiellt för kärleken att kyrkan tillhandahålla nattvarden, bikten och undervisning för den enskildes kärleksväxt.²²⁸

Jeanrond menar att kyrkans gemenskap är mer än att kultivera kärleken hos den egna personen och hans tankegångar om kyrkan beskriva kyrkans uppdrag ur kärlekens perspektiv. Han beskriver att när människan älskar Gud dras hon mot Guds försonande livgivande kärleksström i världen och mot kyrkan, vilken Jeanrond benämner som ”kärlekens kropp”.²²⁹ Kyrkan är en gemenskap av enskilda individer som kan älska av egen kapacitet. Individerna i kyrkans gemenskap kan tillsammans verka för kärlek och rätt och på sätt medverka i Guds

²²⁶ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 244, 256, 261–63; Jeanrond, *Hoppets dynamik*, 76–80.

²²⁷ di Benincasa, *The Dialogue*, 277, 330.

²²⁸ di Benincasa, 27, 60–63, 126, 208, 211.

²²⁹ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 185–87, 263.

större handlande.²³⁰ Kyrkans uppdrag är att vara ”jordens salt”, ge motstånd, och våga kritisera vilket syftar att främja en världsomspännande samhörighet människor emellan.²³¹

För den världsomspännande samhörigheten är alla människor uppmanade att verka. Sta Katarina gör en distinktion mellan den ”allmänmänskliga” kärleken och den kärlek som kommer av efterföljelse av Kristus. I efterföljelsen öppnas möjligheten till att motta en särskild gåva, ett särskilt kärleksuppdrag, ett bland andra uppdrag. Människan har olika uppdrag och detta för att främja kärleken och behovet av andra människor. Kärleksuppdraget inbegriper ett aktivt handlande i trons efterföljelse och innefattar att; vägleda människor till att lära känna Gud, vara ordets undervisare det vill säga lärare, men desto mer att undervisa andra genom att vara en god förebild, att konstruktivt uppmuntra sin medmänniska genom ett trosliv som vördar Gud.²³²

Gud säger till Sta Katarina;

*”See, then, that it is as worker that I sent you all. And now I am calling you again, because the world is failing fast. The thorns have so multiplied and choked the seed so badly that it will produce no fruit of grace at all. I want you, therefore, to be true workers. With deep concern help to till the souls in the mystic body of the holy Church. I am calling you to this because I want you to be merciful to the world as you have so earnestly begged me.”*²³³

De som är kallade till ett särskilt kärleksuppdrag är kallade in i kyrkan och ut i världen, vilket citatet ovan skildrar. I överensstämmelse med Dialogen i sin helhet menar Sta Katarina att det är själviskheten vilken förstör kyrkan och världen, benämnt som törnen i citatet ovan.²³⁴ Sta Katarina ber därför Gud om att vara barmhärtig mot världen vilket Gud vill vara i samverkan med människan. Således utförs arbetet med att mota själviskheten i stor omsorg och kärlek. Citatet ovan poängterar kyrkans uppgift att vara ett stöd för människans medverkan genom att tillhandahålla sakramenten och undervisning i hennes egen kultivering av kärlek. I växelverkan mellan mottagandet av sakramenten, självkänedom och handlande sänds

²³⁰ Jeanrond, 20, 229–31, 243–47.

²³¹ Jeanrond, 243–47.

²³² di Benincasa, *The Dialogue*, 37, 311–13.

²³³ di Benincasa, 63.

²³⁴ di Benincasa, 234.

människan med ett särskilt kärleksuppdrag ut i världen för att manifesteras Guds kärlek, i omsorg till och i samverkan med medmänniskan. Sta Katarina hade själv hade det uppdraget och hon ville inspirera andra till att leva och agera så i kärlek.²³⁵

SUMMERING

Ovan har redogjorts för Sta Katarina syn på konsekvensen av handlandet i kärlek utifrån perspektivet försoning. Hennes kärlek kan tolkas som instrumentell då den syftar till något bortom nuet. Sta Katarina ser ett allmänmänskligt och ett särskilt uppdrag i kärleken. Båda uppdragen är beroende av sakramenten och därmed kyrkan. Människans aktiva deltagande är viktigt då Gud vill visa sin omsorg om människan i samverkan med människan. Jeanrond förde in perspektiven frälsning och försoning och förespråkar begreppet försoning då det vidmakthåller människans aktiva deltagande i Guds verk mot en världsomspännande samhörighet.

SAMMANFATTNING

I detta kapitel har redogjorts för hur den oskolade Sta Katarinas perspektiv på kärlek presenteras i hennes skrift Dialogen. Perspektivet har genomgående varit interiört och har skildrat hur hjärtats disposition och konstitution orsakar en resonans i handling. Hon utgår från att människan är en Guds avbild vilket ger henne kapacitet till att älska i egenskap som människa. Hos Sta Katarina utgör människans gudslighet av minne, vilja och intellekt. När dessa tre delar harmoniseras återfår människan en autentisk gudsuppfattning vilket ger en resonans i handling. Inkarnationen är en premiss för denna harmonisering av hjärtats delar hos människan och återgav människan möjlighet i att växa i kärlek. Sta Katarina använder rikligt med metaforer och hennes metafor av hjärtat som ett lerkärl användes för att spegla hennes undervisning och budskap. Därefter redogjordes för hennes begrepp självkänedom som företrädesvis är kopplat till bön och börens plats. Centrala aspekter av självkänedom lyftes fram. Därpå följde Sta Katarina teologi om hur människans egen gudskärlek attraherar Gud vilken *re-in-karneras* i människan. Denna Guds närvaro i människan skapar en återklang i hennes handling. Därefter gavs exempel på yttringar av Guds närvaron i människan vilka var Sta Katarinas egna gåvor. Därpå följde en ”kateriansk” förståelse av det dubbla kärleksbudet

²³⁵ di Benincasa, 60.

där människor är länkade till varandra i syfte att växa i kärlek. Vidare påvisades hur bön och handling är synonymt för Sta Katarina då Gud är re-in-karnerad i människan och hur kärlekshandlingen kan bidra till försoning i världen. Därmed pekar hon på ett möte mellan det transcendenta och immanenta i handlingen.

Jeanrond har belyst Sta Katarinas teologi utifrån sitt fenomenologiska perspektiv där kärleken till människan uppstår hos Gud när hon betraktade det skapade. Vidare fördjupades han perspektiven med sina begrepp försoning- och humaniseringsprocess, där sammanförningen av hjärtats delar kan betraktas som en försoning med människan själv och sin gudsuppfattning. Denna försonings- och humaniseringsprocess är ständigt pågående enligt Jeanrond. Båda hans begrepp vidmakthåller människan som ett autonomt handlande subjekt. Det perspektivet öppnar för människans aktiva deltagande i Guds verk mot en världsomspännande samhörighet som utgörs av kärlekshandlingar.

Sta Katarinas perspektiv är i huvudsak teocentriskt men innehar också ett antropologiskt perspektiv på kärleken. I denna redogörelse framträder dock det tidigare i högre grad. Jeanrond däremot har genomgående ett skapelseperspektiv på kärleken vilket inkluderar alla människor vars målgrupp är allmänheten. Sta Katarina skriver framförallt till lekmän i medeltiden för att få dem att växa i sin relation till Gud genom kärlekens handling, där Gud själv bor. Utifrån ovan presentation av Sta Katarinas kärlekteologi ska den tillämpas på diakonin idag.

6 SANKTA KATARINAS

KÄRLEKSBEGREPP & DIAKONI

I det tidigare kapitlet framträdde Sta Katarina människosyn där människan räknas som medskapare i Guds handlande utifrån att hon är skapad till Guds avbild och likhet. I och med det har hon ett minne för att kunna minnas Guds handlande, ett intellekt för att utröna Guds vilja och en egen vilja till att vilja älska. Villkoren för kärleken hos Sta Katarina är inkarnationen och att människan tränar sig i kärlek. Växandet i kärlek sker i mötet med den andre och genom mottagande av sakrament och bön. Därtill framträdde hur Sta Katarina pekar återkommande på mötet mellan det transcendenta och immanenta i Dialogen. I denna uppsats framträder det tydligast i kärlekshandlingen då Gud är re-in-karnerad i kroppens tempel. Vidare menar Sta Katarina att det finns en allmänmänsklig kärlek och en särskild kärlek som inbegriper ett uppdrag i världen. Det särskilda kärleksuppdraget är kopplat till en återställd och autentisk gudsuppfattning och möjliggör ett mottagande av Gud själv i sin kropp. Kärleken kan tolkas som instrumentell hos Sta Katarina då den syftar till att uppnå något högre.

Nedan kommer jag att tillämpa Sta Katarinas kärleksteologi på ett av fynden, ”en autentisk gudsuppfattning” och hur det ger en resonans i handlingen. Jag har valt det fokuset då den är framträdande i denna uppsatsens analys. Först sätts det i relation till tidigare forskning; Norris och Roman. Därefter appliceras och tolkas det utifrån Wingrens teologi hos Fagermoen. Med det som bakgrund görs en allegori av hjärtats konstitution hos Sta Katarina, vilken appliceras på diakonins relation i kyrkan utifrån av Lutherska Världsförbundets kyrkomodell, som den presenteras Biskopsbrevet, vilket redogjordes för i kapitel ett. Allegorin sammanvävs med Wingrens och Jeanronds teologiska tankegångar. Kapitlet avslutas med, en summering och reflektion av det gjorda analysarbetet.

DIAKONINS URSPRUNG

Både Sta Katarina och Jeanrond utgår från St Aquinos människosyn, där människan betraktas som en kompetent handlande varelse i kärlekens komplexa livfullhet. Det är ett bemyndigande nerlagt i skapelsens essens av Gud själv. Till samma människosyn ställer sig

biskoparna till biskopsbrevet om diakoni, att människan är en kompetent medskapare till Gud.²³⁶ Det, likaväl som att Gud har skapat människan med en förmåga till att älska, är incitament för att vilja göra gott. Den förmågan, får till följd hos Jeanrond, att kärleken uppstår, dock är den största drivkraften till att vilja handla i kärlek erfarenheten av att själv vara älskad, vilket Sta Katarina ger uttryck för igenom hela Dialogen. Det är också den erfarenheten som återställer människans gudsuppfattning.

Bön har en framträdande plats av kärleksuttryck i Dialogen skriver Norris vilken gör Sta Katarina öppen för Guds tilltal. Vidare pekar Norris på att bön, när den förenas med kärlek, förvandlar varje handling till en bön för den andre.²³⁷ Det är en observation hos Norris som överensstämmer väl med denna uppsats analys och fynd. Denna uppsats har haft som syfte att analysera begreppet kärlek i Dialogen medan Norris gjorde en jämförande analys mellan St Thomas och Sta Katarina begrepps användning. Därmed får denna uppsats ytterligare en dimension på den *förvandlande handlingen som en bön*, vilket motsvarar delvis mer med Romans studie av kärlek hos Sta Katarina. Han skriver att kärleken uppenbarar Gud i mötet med medmänniskan det vill säga i handlingen. Vidare pekar han på hur Sta Katarinas teologi förbinder det transcendenta och immanenta i handlingen. Dock benämner han det som en mystik extas²³⁸ vilket inte framträdde i denna analys.

Vidare menar Roman att medmänniskan blir ett medel för kärleken hos Sta Katarina vilket går att förstå på annat sätt, om kärleken betraktas som en och människan som aktör. Kärleken till Gud av ett älskande subjekt förutsätter en kärlek till människan då de är varandras villkor. Det ena går inte utan det andra.²³⁹ Då är *medlet* istället *kärleken* då den syftar till något bortom detta nu och tid hos Sta Katarina.²⁴⁰ Norris i sin studie, tolkar inte kärleken till medmänniskan som instrumentell utan menar att medmänniskan ska älskas för Guds skull enligt Sta Katarina.²⁴¹ Resultatet från denna uppsats är till stor del i linje med det Norris skriver, med den skillnaden att människan älskar sin medmänniskan både för Guds skull och för medmänniskans egen skull, då kärleken till Gud och medmänniskan är varandras villkor och

²³⁶ Biskopsmötet Uppsala, "Biskopsbrev - Diakoni", 8–17.

²³⁷ Norris, "Love of God and Love of Neighbor".

²³⁸ Roman, "A Charity Born of Solitude".

²³⁹ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 159–60.

²⁴⁰ Roman, "A Charity Born of Solitude".

²⁴¹ Norris, "Love of God and Love of Neighbor".

självutgivandet till Gud intensifierar kärleken. Därtill, då människan i sin kärlek till Gud blir lik det hon älskar, älskar hon även det som Gud älskar, medmänniskan och naturen, för vad de är i sig självt.

Roman skriver att Sta Katarina tillhandahåller en ny livsform då den utgår från det kontemplativa livet för att uttrycka kärlek för med människan.²⁴² En ny livsform som var i sin linda på medeltiden.²⁴³ Han skriver att självutgivandet i gudsrelationen är kärnan i kärleken mot människan. Det motsvarar det Jeanrond beskriver sker i humaniseringsprocessen där kärleken intensifieras. Enligt Jeanrond är kärlekens praxis alltid en livsstil där kärleken ökar och mognar.²⁴⁴

I likhet med Roman framhåller denna uppsats att kärleken uppenbarar Gud i handling. Kärlekens gåva är osynlig men blir synlig i handling gentemot medmänniskan och blir allt mer påtaglig ju mer den utövas skriver han. Roman påpekar att själva gåvan är att *se* hur det är Gud som ger sig själv som gåva, i Kristus. I samklang med Romans resultat, presenteras längre fram denna dimension av att ”se”, applicerad på Wingrens teologi om diakoni.

DIAKONINS KARAKTÄR ENLIGT WINGREN

I kapitel ett presenterades Wingrens syn på diakoni enligt Fagermoen. Wingren menar att diakonins särskilda uttryck är en ”ny aktivitet”. Denna nya aktivitet utspringer från evangeliets beröring och tillför en ny villighet att uthärda svårigheter för sin medmänniskas bästa, i glädje. Denna glädje kan dock inte särskiljas från den allmänna diakonin.²⁴⁵ Villegas menar att det är människans vilja som behöver transformeras i Sta Katarinas undervisning.²⁴⁶ Med Wingrens perspektiv sker den transformationen genom evangeliet, Guds handlande, vilket Sta Katarina skulle bekräfta.²⁴⁷

²⁴² Roman, ”A Charity Born of Solitude”.

²⁴³ Geels, *Medvetandets stilla grund*, 102–16; Geels, *Kristen mystik: Del I*, 119–21; Geels, *Kristen mystik: Del II*, kap. 1.

²⁴⁴ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 28–30, 253–63, 272–73.

²⁴⁵ Wingren hos Fagermoen, ”The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition”.

²⁴⁶ Villegas, ”Catherine of Siena on Persons Created in God’s Image”.

²⁴⁷ Wingren hos Fagermoen, ”The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition”.

Trots svårigheten att definiera det särskilda i diakonin definieras diakonin likafullt utifrån dess uttryck.²⁴⁸ Elst försöker lyfta det ”särskilda” uttrycket i diakonins karaktär från en annan ingång, genom att framhålla diakoni som bärare av det immanenta och transcendenta. Han gör det genom att utgå från människans gudslighet och Kristi närvaro i marginalen.²⁴⁹ Hur kan Sta Katarina bidra till en rikare blick på diakonins särskilda särdrag?

Sta Katarina betraktar handlingen som en bön där Gud själv närvar, re-in-karnerad. Denna tankegång har likheter med diakonis karaktär hos Wingren, ”*en helande handling som i sig själv är ordet*”.²⁵⁰ Wingren menar att diakoni utgår från evangeliet och förenar det andliga och det fysiska. Därmed är ord och handling jämbördiga och förenade, och kan uttryckas som evangeliet i handling. Denna handling binder samman hur det var *innan* syndafallet, Eden, med framtiden enligt Wingren. Det är handlingen, diakoni, som binder samman Eden med den sista tiden. Alltså: Eden – Diakoni – Eskatologi. Diakoni förkunnar Guds rike här och nu och erbjuder ett återförande till det ursprungliga samtidigt som det pekar på framåt mot det som komma skall. Det är ett medskapande perspektiv där människan är uppmanad att delta.

Sta Katarina erbjuder en fördjupning av Wingrens tankegång av diakoni då hon menar att Gud själv *närvarar* i handlingen. Handlingen är alltså inget medel eller mellanled utan Gud själv närvarar, re-in-karnerad. Elst skrev att Gud närvarar i de människor som är mottagare för handlingen²⁵¹ medan Sta Katarina pekar på en närvaro *i* handlingen. Därför är handlingen en bön. Det är i bönen, i mötet mellan det andliga och fysiska, det transcendenta och immanenta sker. Handlingen är en bön när människans hjärta, med alla dess olika delar, har återförts och blivit ett. Ur Sta Katarinas perspektiv handlar det om att människan återförs till en autentisk gudsuppfattning. För att relatera det till Wingrens teologiska tankegång motsvarar en autentisk gudsuppfattning som det var *innan* syndafallet, i Eden. Ett återförande till en autentisk gudsuppfattning så som den var innan syndafallet börjar i bönen, platsen för självkänedom, enligt Sta Katarina. Den autentiska gudsuppfattningen hos människan, som den var i Eden, föder en gudskärlek hos människan. Kärleken attraherar Gud som ger sig själv till människan och tar sin boning i henne, re-in-karneras. Premissen för ett återförande till det

²⁴⁸ Hansson, ”Att förstå diakoni”.

²⁴⁹ Elst, ”A powerful encounter: the relation between diaconia and spirituality”.

²⁵⁰ Fagermoen, ”The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition”.

²⁵¹ Elst, ”A powerful encounter: the relation between diaconia and spirituality”.

som var innan syndafallet, i Eden, är alltså att *den handlande individens gudsuppfattning är restaurerad, autentisk.*

För att fördjupa tankegången av re-in-karnationen och Guds närvaro i människan ytterligare tillämpas Jeanronds försoningsbegrepp²⁵² mot ovan resonemang. En analogi gjordes i analysdelen mellan börens plats och det Israeliska folket. En kort resumé av den analogin. Till en början mötte folket Gud utanför gemenskapen, sedan i templet som var placerat mitt i gemenskapen, för att till sist, i och med Jesus uppståndelse, möta Gud i kroppens tempel. Börens plats hos Sta Katarina är den plats där den gudomliga kärleksgåvan mottages. Gåvan mottages i kroppens tempel och därtill följer en re-in-karnation. För att tränga in i analogin ytterligare fanns i templets innersta, i det ”allra heligaste”, ett förlåt även benämnt som förhänge vilket skilde det heliga från de andra delarna i templet. Där stod arken. På arkens lock fanns två änglar och där bodde Gud. Det var hit prästen bar in försoningsoffret. Bakom förhänget i det allra innersta var försoningens plats (Hebr 9:4–5). I det nya förbundet är våra kroppar tempel och i det allra innersta är förhänget är borttaget. Det innebär att när människan, med en autentisk gudsuppfattning mottagit Gud själv i sitt innersta, har också en försoning mellan henne och Gud skett. Distansen är borta. I denna försoning mellan Gud och människa uppkommer kärleksgnistor dem emellan och kärlek uppstår, som det var i Edens lustgård.

Vidare är Gud, boende och närvarande i människan, inte begränsad till ett specifikt område i kroppen, benämnt som hjärta, själ eller medvetande, med ”ett förhänge” utan Gud närvarar i *hela* människans kropp, en re-in-karnation. Gud *genomsyrar* hela människan med sin närvaro, också i handlingen, som jäst i ett bröd, för att återknyta till Sta Katarina vokabulär. Det är full gemenskap mellan Gud och människa där Gud och människan *samverkar i handling* på ett intimt sätt. Så erbjuder handlingen en restaurering av Eden, till det som var *innan* syndafallet och samtidigt förkunnar att Gud är här. Det är handling i evangeliet, en rörelse mot det som var, ett mottagande benämnt som kairos och en rörelse, en handling bärande på ett hopp, pekande framåt mot framtiden. På detta sätt erbjuder Sta Katarinas kärleksbegrepp, belyst av Jeanronds försoningsperspektiv, ett berikande eller understrykande perspektiv på diakonis karaktär applicerad på Wingrens förståelse av den.

²⁵² Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 261.

DIAKONINS SÄRSKILDA GESTALTNING

Inledningsvis problematiserades ett definierande av diakoni som ett uttryck. Wingren menar att den allmänna och särskilda diakonin inte kan särskiljas i sina uttryck samtidigt lyfts villighet och glädje som en särart för särskilda diakonin.²⁵³ Sta Katarina tar upp exempel från sitt eget liv som ett kännetecken på Guds re-in-karnation i hennes liv, och benämner det bland annat som en omsorgens uppmärksamhet på den andre, frid och frimodighet i kärlekshandlingen liksom att kunna identifiera Guds närvaro med flera. Exemplen skulle kunna ses som kvalitéer vilka är särdrag kopplade till den särskilda diakoni.²⁵⁴ Risken med ett sådant urskiljande av särskilda perspektiv är vår mänskliga benägenhet till att vilja gradera både handlingen och dess kvalité. Dock utesluter det inte att olika kvalitéer kan vara ett signum för den särskilda diakonin.

Både Stålsett och Elst angav diakoni som en teologisk uttydare av Guds närvaro.²⁵⁵ Roman benämner det som en gåva att se Gud hos Sta Katarina.²⁵⁶ Annorlunda uttryckt, den särskilda diakoni betraktas som en bärare av uppenbarelsens ljus, igenkännandet av Gud själv i mötet med den andre och i skeenden runtomkring. Stålsett benämner denna förmåga till efterföljelsens praxis, Elst till mystagogi, gåvan att avtäcka Guds fördoldhet i vardagen.²⁵⁷ Båda benämningarna stämmer väl överens med Sta Katarinas eget liv.²⁵⁸ Efterföljelsens praxis eller lärjungaskap, och mystagogi rör vid det återkommande möte med det transcendenta, Gud själv. Det är genom det återkommande, i det ständigt pågående mötet med Gud som gåvan ges, eller träningen, i att känna igen Gud. Platsen är bönen, handlingen. Genom förmågan till att uttyda Guds närvaro är diakonins uppgift att frigöra den enskilde människan till att handla i tro och för det gemensamma bästa, inkluderat de som lever i utsatthet och i marginalen. Det kallar Jeanrond för att bemyndiga medmänniskan till ett handlande subjekt.²⁵⁹ Sta Katarina gjorde det på flera sätt och kanske tydligast för eftervärlden genom sina brev där hon

²⁵³ Fagermoen, "The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition".

²⁵⁴ di Benincasa, *The Dialogue*, 34, 36–37, 44, 61, 127, 178, 212.

²⁵⁵ Stålsett, "Frigjöringsteologi"; Elst, "A powerful encounter: the relation between diaconia and spirituality".

²⁵⁶ Roman, "A Charity Born of Solitude".

²⁵⁷ Stålsett, "Frigjöringsteologi"; Elst, "A powerful encounter: the relation between diaconia and spirituality".

²⁵⁸ McDermott O. P., *Katarinas andliga utveckling & undervisning*, 16; Muessig, "Introduction"; Noffke, "Introduction"; Geels, *Kristen mystik: Del II*, 26–29.

²⁵⁹ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 250–52.

vägledde människor i deras gudsrelation men alldeles särskilt genom Dialogen där hon vill uppmuntra till att agera i omsorg.²⁶⁰ Så blir teologin och urskiljandet av Guds närvaro till ett incitament och särmärke för diakoni.²⁶¹ Detta är ytterligare ett sätt hur Sta Katarinas kärleks teologi kan vederkvicka dagens diakoni genom att peka på diakonins gåva, även kallat uppenbarelsens ljus.

DIAKONINS SÄRDRAG OCH FÖRSONINGENS KRAFT

Med tidigare redogörelse som förutsättning om diakonins karaktär, Gud som re-in-karnerad i handlingen, kommer i följande avsnitt ges en presentation av kyrkans väsen som kärlekens praxis. Utgångspunkten är Sta Katarinas teologi och med fortsatt komplettering och stöd av Jeanrond och Wingren.

I Biskopsbrevet för diakoni står det att diakoni är en av dimensionerna av att vara kyrka och den blir synlig genom de fyra dimensionerna; gemenskap (*koinonia*) – bön och gudstjänst (*leitourgia*) – förkunnelse och undervisning (*kérygma*) – och tjänande (*diakonia*).²⁶²

Inspirerad av Sta Katarinas pedagogik att använda metaforer, appliceras hennes förståelse av hjärtats (*kardia*) konstitution – *minne, intellekt och vilja* – som en allegori för kyrkans struktur, baserat på den lutherska kyrkomodellen.

Utifrån LVF:s struktur består kyrkan av en gemenskap (*koinonia*) – bön och gudstjänst (*leitourgia*) – förkunnelse och undervisning (*kérygma*) – och tjänande (*diakonia*). Dessa delar kommer nu sammanlänkas till Sta Katarinas förståelse av hjärtats konstitution, *minne, intellekt och vilja*. Då de sammanförs till ett, mottar de Gud, re-in-karnerad, vilket ger en resonans i handling (*praxis*).

Kyrkan består av människor som kommer samman (*koinonia*). Det är enskilda människor som kommer samman med en egen vilja och kapacitet att älska, både Gud, varandra och sig

²⁶⁰ Norris, "Love of God and Love of Neighbor"; D'Urso O.P, *Catherine of Siena Doctor of the Church*, 9.

²⁶¹ Stålsett, "Frigjöringsteologi", 588.

²⁶² Biskopsmötet Uppsala, "Biskopsbrev - Diakoni", 22–23.

själva.²⁶³ Människorna och gemenskapen får representeras av *viljan* hos Sta Katarinas konstitution av hjärtat.

I gudstjänsten (*leitourgia*) kommer människor samman för att minnas Guds handlande i historien, genom bibelläsningar och firandet av nattvarden. Det representeras av *minnet* i hjärtats konstitution.

Tjänst (*diakonia*) tillsammans med förkunnelse och undervisning (*kérygma*) betraktas som två olika sidor av kyrkan i LVF:S modell. För att återknyta till Wingren ovan, likställer han ordet, det är förkunnelsen, undervisningen, med diakoni. Både diakoni som handling och ordet förkunnar Guds kärlek och är därmed *ett* uttryck för Guds kärlek. Det är så Jesus uppdrag kan förstås som ett.²⁶⁴ Därför får ordet (*kérygma*) och handlingen (*diakonia*) representeras i uttrycket *handling (praxis)*.

Intellektet hos Sta Katarina representerar förmågan att utröna Guds vilja. Här tillförs ett nytt begrepp och dimension till kyrkomodellen. Intellectet motsvaras av ”*theologia*”. I Sta Katarina eget liv lärde hon känna Guds vilja genom hennes eget böneliv, undervisning genom predikan, kyrkorummens bilder, högläsning ur Bibeln, samtal med andra.²⁶⁵ Dimensionen ”*theologia*” innehåller därför två komplementära sidor, dels ett praktiserandet av det andliga livet som till exempel bön, själavård, pilgrimsvandring, tillbedjan och liknande. Dels ”intellektuella” studier om Guds vilja vilket inbegriper både akademiska studier, bibelstudium, egen bibelläsning och liknande. För att återknyta till ovan tankegång om diakonins karaktär är det här diakonins bärare av ”*uppenbarelsejus*” placeras, som en del av ”*theologia*”.

I sammandrag: *Vilja* representeras av kyrkans gemenskap (*koinonia*) bestående av enskilda människor. *Intellektet* - representeras i kunskap om Guds vilja innehållande en praktisk och intellektuell sida av teologin (*theologia*). *Minne* representeras i gudstjänsten (*leitourgia*) då den firande gemenskapen minns Guds handlande i sitt eget liv och genom historien genom

²⁶³ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 245.

²⁶⁴ Wingren hos Fagermoen, ”The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition”; Biskopsmötet Uppsala, ”Biskopsbrev - Diakoni”, 16–17.

²⁶⁵ O’Driscoll, *Passion for the Truth, Compassion for Humanity*, 12; Foster OP, ”Selected Writings”; Noffke, ”Introduction”.

textläsning och nattvardsfirande. Gudstjänsten erbjuder dock mer än bara en ihågkomst. Den erbjuder också ett *möte* med mig själv, mina medmänniskor och Gud genom nattvardens delande, i bönen och tillbedjan. Detta möte sker när *intellektet* och *minnet* förs samman med *viljan* och blir ett. Det sker när *theología*, både erfarenheten och studier (läran) överensstämmer med det som firas och erfars i gudstjänsten, *leitourgia*. När det finns en samstämmighet och harmoni mellan *theología* och *leitourgia*, återupprättas *koinonias* gudsuppfattning, viljan, de gudstjänstfirande människorna, och de tre delarna sammanförs och en autentisk gudsuppfattning etableras i hjärtat, (*kardía*), som är hela kyrkan. När gudsuppfattningen är återupprättad ökar kärleken till Gud. Det berör Gud och hon attraheras av *kardias* kärlek och Gud ger sig själv till kyrkan (*kardía*) på nytt och tar sin boning i henne, *re-in-karneras*.

Som *en* gemenskap tas Gud emot. Då Gud *re-in-karneras* kan hon inte heller differentieras från människorna utan lever *re-in-kranerad* mitt ibland den, som en kärleksgemenskap (*kardía*), som det var *innan* syndafallet, i Eden.²⁶⁶ Dess liv och essens är Kristus själv *re-in-karnerad* i alla dess delar. Kyrkan, Kristi kropp (*kardía*) och Gud förs samman av en ömsesidig kärlek. Som en kärleksgemenskap (*kardía*) ger sig människorna till Gud och Gud utger sig åter till kärleksgemenskapen (*kardía*). En ständigt pågående och ömsesidigt utgivande. Två själar blir till ett. Kristi kropp, kyrkan, förblir i Gud och Gud i den.²⁶⁷ Då förhänget inte finns kvar närvarar Gud i alla delar, *theología*, *leiturgia* och *koinonia*. Guds närvaro är inte förbehållet *kardía* som någon avskild gemenskap eller plats utan Gud utger sig själv till och i världen genom Kristi kropp (*kardía*). När Gud utger sig själv genom Kristi kropp (*kardía*) sker det genom tjänst (*diakonia*) och ordets förkunnelse, undervisning och vittnesbörd (*kérygma*). Då de båda är ett uttryck av Guds kärlek i Kristi kropp (*kardía*) och manifesteras i *kärlekshandlingar* (*praxis*) i och för världen. Ordets förkunnelse, undervisning och vittnesbörd är därmed inte begränsad till kyrkans inre väggar utan gäller hela världen, *diakonia* liksom *kérygma*. Så hålls Jesu uppdrag samman,²⁶⁸ ord och handling i en *kärlekens praxis*²⁶⁹ i kyrkans struktur. Kärlekens *praxis* strävar alltid mot gemenskap och försoning.²⁷⁰

²⁶⁶ Wingren hos Fagermoen, "The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition".

²⁶⁷ di Benincasa, *The Dialogue*, 115–16.

²⁶⁸ Wingren hos Fagermoen, "The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition".

²⁶⁹ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*.

²⁷⁰ Jeanrond, 59.

Därpå kan inte kärlekens praxis, kroppsspråket, skiljas från kroppen då det betyder att varken kroppen eller språket har liv. En kropp utan kroppsspråk är en död kropp. Likaväl som kunskap om Guds vilja, kyrkans gemenskap och gudstjänstfirandet inte är förbehållet en exklusiv sammanslutning utan gäller alltid hela världen, kan kyrkan således inte neka världen sitt kroppsspråk, *kärlekens praxis*. Det är ingen punktuell kärlekspraxis utan ett ständigt pågående självutgivande av kyrkans gemenskap, både gentemot Gud och världen. Det är en försonande kraft. Kärlekens praxis, Gud re-in-karnerad, skärper praxisen, förhöjer den, och urskiljer den så gentemot världens praxis.²⁷¹ Därtill är Guds handlande inte heller något som pågår *utanför* kyrkan eller något som kyrkan kan välja att vara en del av eller inte, utan speglar kyrkans eget liv i världen, då praxisen är en *resonans* av *theologia*, *leiturgia* och *koinonia*, det vill säga *kardia*. Det är kyrkans uppdrag, att vara ett *sammanhållet kardía* i världen,²⁷² så att världens gudsuppfattning ska restaureras. Då kan Gud bo bland människorna, så som hon gjorde *innan* syndafallet.²⁷³

Ovan har presenterats en alternativ kyrkomodell. Denna struktur av kyrkan är en allegori av Sta Katarinas förståelse av hjärtats konstitution relaterat till handling samt hennes teologi om hur Gud är inkarnerad i handlingen. I korthet kan kyrkans identitet (*kardia*) betraktas innehålla *leiturgia -theologia - koinonia* och när dessa tre är i harmoni med varandra, en enhet, närvarar Gud i kyrkan, som är Kristi kropp. Som Kristi kropp manifesterar kyrkan Guds kärlek i världen genom en *kärlekens praxis*, det är *diakonia* och *kérygma*, i syfte att världens gudsuppfattning ska återupprättas, försonas, återföras till vad den var i Eden, innan syndafallet. Det är kyrkans *missio*.

Med ovan redogörelse är diakoni därmed mer än ett förhållningssätt.²⁷⁴ Diakoni, som en del av kärlekens praxis, är *hela kyrkans liv* med Gud närvarande i sin kropp som räcker världen. Diakoni och *kérygma* illustrerar som en enhet Kristi närvaro i kyrkan och dess uppdrag i världen. Läggs fokuset på endas praxisen blir den lätt instrumentaliserad. Läggs fokuset på endast en del av hjärtats delar stympas kyrkan. Det är som ett helt hjärta Gud själv mottages och kyrkans uppdrag i världen verkställas.

²⁷¹ Wingren hos Fagermoen, "The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition".

²⁷² Biskopsmötet Uppsala, "Biskopsbrev - Diakoni", 16.

²⁷³ Wingren hos Fagermoen, "The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition".

²⁷⁴ Biskopsmötet Uppsala, "Biskopsbrev - Diakoni", 9.

Nordstokke tecknar Kristusuppdraget i världen på följande sätt: *inkarnation- diakoni-frälsning* och han drar slutsatsen att diakoni äger en gudomlig myndighet. Det är ett gudomligt uppdrag (*exousia*).²⁷⁵ Utifrån Sta Katarinas kärleksteologi närvarar Kristus i diakonin, som re-in-karnerad handling, en kärlekens praxis. Stålsett skriver att diakoni omfattar ett människoblivande och ett förvandlande perspektiv.²⁷⁶ För att konkretisera det människoblivandet med stöd av Sta Katarina kärleksteologi, handlar människoblivandet om att den handlande människan själv har en upprättad gudsuppfattning och därmed en upprättad självbild. Så blir hon en mer personifierad människa. Detta även benämnt som humaniseringsprocess,²⁷⁷ eller ”helhjärtade kristna”,²⁷⁸ och ett mottagande av Gud i sin kropps tempel. Människoblivandet inbegriper en ytterligare dimension vilket är Guds re-in-inkarnation, Gud närvarar åter i människan och i kyrkan. Gud blir åter människa. Genom Guds re-in-karnation förvandlar Gud och människan tillsammans, genom kyrkan, världen. De samverkar för försoning och gemenskap. Så leder diakonin den enskilde, kyrkans gemenskap och världen mot att se Guds närvarande och transformerande kärlek i vardagen, här och nu. Den bär uppenbarelsens ljus. Det är ett gudomligt uppdrag.

Den ovan presenterade alternativa modell, en allegori utifrån Sta Katarinas teologi om hjärtats konstitution relaterat till handling, är ytterligare ett exempel på hur hennes kärleks teologi kan fördjupa dagens diakonala perspektiv, här diakonins relation och integration i kyrkan, uttryckt som kärlekens praxis.

Med dessa exempel på tillämpning av Sta Katarinas teologi har jag härmed besvarat hur Sta Katarina kan bidra till en djupare förståelse på diakoni utifrån hennes undervisning av kärlek i Dialogen. Fler möjliga sätt finns att applicera hennes teologi för att fördjupa dimensionerna av diakoni, där endast tanken sätter gränser. Mycket mer från analysen hade kunna belysas och reflekteras kring i diskussionen men utrymmet möjliggör inte det.

²⁷⁵ Nordstokke, *Liberating Diaconia*, 19–21.

²⁷⁶ Stålsett, ”Interpretation, Inspiration, and Interruption”.

²⁷⁷ Jeanrond, *Kärlekens Teologi*, 257.

²⁷⁸ Biskopsmötet Uppsala, ”Biskopsbrev - Diakoni”, 16.

SAMMANFATTNING

Ovan har resultatet från analysdelen ställts i relation till biskopsbrevet om diakoni och människan som kärleksaktör kopplat incitament för den goda handlingen och därefter till tidigare forskning, Norris och Romans studier. Därefter tillämpades en aspekt av analysdelens resultat på två olika sätt: Wingrens teologiska tankegångar om diakonins karaktär och därpå fördjupades tillämpningen med stöd av Jeanronds försoningsbegrepp. Wingrens, Jeanronds och Sta Katarina teologi tillhandahåller ett perspektiv på diakoni vars karaktär är en handling där Gud närvarar re-in-karnerad vilken erbjuder en restaurering av Eden, till det som var *innan* syndafallet mellan Gud och människan och därmed förkunnar att Gud är här och nu.

Med det som bakgrund gjordes en reflektion och diakonins uttryck där förmågan att se Guds närvaro lyftes som ett särdrag för diakoni, även benämnd som efterföljelsens praxis, mystagogi eller uppenbarelsens ljus.

Den andra tillämpningen gjordes utifrån en allegori av Sta Katarinas förståelse av hjärtas konstitution vilken applicerades på LVF kyrkomodell. *Kärlekens praxis*, det är *diakonia* och *kérygma*, syftar till att försona, återföra världens gudsuppfattning till vad den var i Eden, innan syndafallet. Så framträder diakonins särdrag genom att leda den enskilde, kyrkans gemenskap och världen mot att se Guds närvarande, försonande och transformerande kärlek mitt ibland oss, här och nu. Den för kyrkan, som en kropp, ut i världen med uppenbarelsens ljus som vägledning. Det är ett gudomligt uppdrag.

REFLEKTION KRING ANALYSARBETET BEGRÄSNINGAR

Denna uppsats syftar till att förstå hur Sta Katarina använder sig av kärleksbegreppet i sin skrift Dialogen. Som omnämndes i metoddelen är hennes skrift rik av metaforer, avbrutna tankegångar och motsägelser. För att nå en mer heltäckande bild över hennes kärleksteologi hade mer textmaterial behövt inkluderas i analysen, som till exempel hennes brev och böner. Vidare hade en djupanalys av hennes metaforer kopplade till kärleksbegreppet varit av värde. För att nå en bredare och djupare förståelse av hennes kärleksteologi vore dessutom en parallell läsning av hennes hagiografi varit av betydelse för själva analys- och tolkningsarbetet. En analys av en sådan mängd material går bortom vad som inbegrips i en masteruppsats.

Självkänedom är ett centralt begrepp hos Sta Katarina men som analysens frågor inte inbegrep på ett heltäckande sätt. Detta är en brist med tanke på dess funktion i kärleken. En analys av begreppet självkänedom hos Sta Katarina skulle därför berikat förståelsen av hennes kärleksteologi och därmed utökat mängden material att förhålla sig till.

I själva analysarbetet har flertalet gånger frågeställningen kring ursprungstextens innehåll uppkommit. Likaså betydelsen av ord, som rymmer många gånger en palett av betydelser, och är en ständig utmaning och jag har återkommande mött min egen kunskapsbegränsning. Där har jag haft god hjälp av tidigare studier i arbetet. Samtidigt inbegriper det också redan gjorda tolkningar och andra teologiska perspektiv som inte alltid underlättar det egna analysarbetet.

Det är svårt att inte fascineras över hur en oskolad kvinna på medeltiden rymmer en sådan kunskap vilket krävt av mig att läsa in mig något på många olika områden. Med min begränsade förståelse och kunskap som analysarbetet rört vid kan facetter och områden av betydelse kunnat förbigått omedvetet. En risk som uppkommer i mötet med nya discipliner och texter från en annan tid, kultur och sammanhang.

Trots utmaningarna jag ställts inför har jag funnit Dialogen som en uppbygglig text och för den som inte räds en medeltidens syn på lidande och är beredd att ledas igenom Dialogen via otaliga metaforer och via hjärtats tilltal närmare Gud, rekommenderas den att läsas.

7 KONKLUSION

I analysdelen framkom följande resultat; Sta Katarina har positiv människosyn då hon undervisar att varje människa, troende som icke troende, har en förmåga att älska i kraft av att vara människa. Det utifrån att alla människor är skapade till Guds avbild och likhet. Därtill förväntar sig Gud människans aktiva deltagande i sitt pågående skapande. I sin gudslighet besitter människan minne, intellekt och vilja, vilka alla tre möjliggör en relation till Gud. Detta utgör premisserna för kärleken tillika med inkarnationen och människans villighet att träna sig i kärlek. Växandet i kärleken sker i samspel med medmänniskan, genom mottagandet av sakramenten och i bönen. Sta Katarinas syn på kärleken kan tolkas som instrumentell då dess mål syftar till något bortom här och nu.

Hos Sta Katarina framträder ett allmänt kärleksuppdrag som gäller alla samt ett enskilt kärleksuppdrag. Det enskilda uppdragets villkor är en återupprättad och autentisk gudsuppfattning. När den är återupprättad kan en särskild gudomlig kärleksgåva mottas genom bön och i kroppens tempel. Till det enskilda kärleksuppdraget noteras flera särdrag, var av ett lyftes fram, förmågan att uttyda Guds närvaro i vardagen. Därtill observeras i analysen hur Sta Katarina för samman den immanenta och transcendentia aspekten regelbundet i sin kärleksteologi och det framträder särskilt i denna analys då Gud re-inkarneras i hennes kropp vilket ger resonans i handlingen. Den fysiska handlingen är en plats för bön hos Sta Katarina där Gud själv bor.

Vidare har Jeanrond använts som raster till att förstå Sta Katarinas teologi i en nutidskontext. Hans begrepp försonings- och humaniseringsprocess har applicerats. Vidare användes perspektivet människans om handlande subjekt i analysdelen.

I diskussionsdelen tillämpades två fynd från resultatdelen; Ett exempel på diakonins särskilda uttryck hos Sta Katarina benämnt som uppenbarelsens ljus, förmågan att identifiera Guds närvaro i och bland människornas vardag lyftes fram. En autentisk gudsbild och dess resonans i handling tillämpades på två olika diakonala områden. Först konkretiserades innebörden hos Wingrens diakonala perspektiv och därefter fördjupades det med stöd av Jeanronds försoningsbegrepp. Andra tillämpningen av Sta Katarinas kärleksteologi gjordes genom en allegori av hjärtats konstitution kopplat till relationen diakoni och kyrka. Kärlekens praxis i

kyrkan innehåller diakonia och kérygma och skildrades som ett utflöde av Gud själv ur kyrkans sammanförda hjärta, där Kristus bor. Dess effekt är gemenskap och försoning. Premissen för kärlekens praxis är en autentisk gudsuppfattning vilket upprättas då en överrensstämmelse mellan delarna theología, leitugia och koinonia existerar. Med en autentisk gudsuppfattning ökar kärleken och Gud utger sig till leitugia -theología – koinonia, benämnt som kardía. Som ett helt kardía utger sig kyrkan (kardía) till världen som en kärlekens praxis, diakonia och kérygma.

Inledningsvis presenterades en förändrad kärleksteologi där kärleken anses vara en. Om kärleken är en enhet och ett bärande begrepp inom diakoni bör inte heller diakoni avgränsas och reduceras till endast ett uttryck utan också förstås som en enhet. Därför, i ljuset av kroppens uppståndelse och i erotikens närvaro i den kristna tron, återstår att utforska diakonins natur som en helhet där den unika kristna kärleken inte existerar. Kärleken är en. Denna uppsats vill vara ett steg i den riktningen.

AVSLUTANDE ORD

I denna uppsats har jag velat peka på några perspektiv på en fördjupad förståelse av diakoni. Sta Katarina kom inte med någon ny syntes men hon fick den kristna läran att framträda i sin tid. På samma sätt har inte heller denna uppsats kommit med någon nytt men min förhoppning är att hennes teologi kan inspirera till en bredare och analytiskt djup av teologi kring dagens diakoni. Ju fler olika ingångar vi närmar oss diakoni desto bättre kommer vi lära känna dess särdrag. Om denna uppsats perspektiv på diakoni är hållbara återstår för andra att pröva. Om de visar sig tillföra något bestående kan ett tänkbart framtida studium vara hur relationen ”Eden- diakoni (inkarnation)- frälsning (försoning)” kan vederkvicka diakonin. Därtill hur dessa perspektiv influerar relationen mellan diakoni och kyrkan samt diakoni och världen. Ett annat område skulle kunna vara en fördjupad reflektion kring diakoni som mystagogi och lärjungaskap. Ett fjärde är att utforska de immanenta och transcendent dimensionerna av diakoni.

Sta Katarinas styrka är den levda erfarenheten vilken hon ”teologiserar”. Här finns mer att hämta vilket kan bidra både till diakonin och kyrkan. Så är hennes liv och teologi också en påminnelse om erfarenhetens kunskap och bidrag till en större helhet. Genom hennes inträngande blick har hon bidragit till att synliggöra den fysiska handlingen som själva

kontaktpunkten för det transcendenta och immanenta. Handlingen är en bön där Gud själv bor. Det var hennes liv och hennes kärnbidrag i denna uppsats.

Diakoni och kyrkan är som en enhet, en kropp, alltid på väg, i rörelse genom historien. Så också i denna tid där samhället accelererar i förändring på vissa områden och förtrögas på andra. I denna friktion och gap som allt som ofta uppstår, är kyrkans uppgift att inspirera den egna gemenskapen och omvärlden till att göra gott. Det sker i kärlekens praxis i vardagen vilken synliggör Guds närvaro här och nu. Det är inget nytt men det behöver vi och världen påminnas om, och om igen.

LITTERATURLISTA

- Ashely O. P, Benedict. ”Guide to Saint Catherine’s Dialogue”.
Cross and Crown 29 (1977): 237–49.
<http://www.drawnbylove.com/pdf/Ashley%20Guide%20to%20Saint%20Catherine's%20Dialogue.pdf>.
- Benincasa, Caterina di. *The Dialogue*. Översatt av Suzanne OP Noffke.
New York: Paulist Press New York Mahwah, 1980.
- Biskopsmötet Uppsala. ”Ett biskopsbrev om diakoni”. Biskopsbrev.
Uppsala: Svenska Kyrkan, 2015.
https://www.svenskakyrkan.se/filer/SK15363_biskopsbrev_Diakoni_2015%20OBS%20Slutversion%20inkl%20noter.pdf.
- Blake, Beattie. ”Catherine of Siena and the Papacy”. I *A Companion to Catherine of Siena*, redigerad av Carolyn Muessig, George Ferzoco, och Beverly Mayne Kienzle, Vol. 32:73–98. Brill’s Companions to the Christian Tradition. Leiden: Brill, 2012.
- Brady, Bernard V. *Christian Love*. Washington, D.C: Georgetown University Press, 2003.
- Called to Transformation - Ecumenical Diakonia | World Council of Churches*.
Geneva: World Council of Churches, ACT Alliance, 2022.
<https://oikoumene.org/resources/publications/ecumenical-diakonia>.
- Carson, Thomas, och Joann Cerrito. ”Virtue”. I *New Catholic Encyclopedia*.
Detroit: Gale, 2003.
- Diesen, Rakel Igland. ”Katarina Av Sienas Fromme Barndom. En Idéhistorisk Undersøkelse Av Barndomsbeskrivelser i Helgenvitaet Legenda Major”. Master, University of Oslo, 2014. https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/40081/R-Diesen_Master.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Dietrich, Stephanie. ”Systematisk-teologisk grunnlag for diakontjenesten”.
I *Diakonen - kall og profesjon*, redigerad av Stephanie Dietrich, Kjell Nordstokke, och Kari Karsrud Korslien, 97–110. Trondheim: Tapir akademisk, 2011.
- D’Urso O.P, Giacinto. *Catherine of Siena Doctor of the Church*. Översatt av Thomas McDermott O. P. Chicago: New Priory Press, 2013.
- Edgardh, Ninna. *Diakonins kyrka: teologi, kön och omsorgens utmattning*.
Forskning för kyrkan: 40. Verbum, 2019.
<https://ludwig.lub.lu.se/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=catalog07147a&AN=lub.6321762&site=eds-live&scope=site>.
- Elst, D. Ver. ”A powerful encounter: the relation between diaconia and spirituality”.
Acta theologica 40, nr 2 (2020): 342.
<https://doi.org/10.18820/23099089/actat.v40i2.18>.

- Engberg-Pedersen, Troels. "Fra 'Eros och Agape' till Venskab Antikkens forestilling om kærlighed i forhold till kroppen, selvet og det gode (frelsen)". I *Patristica Nordica: barmhertighet, kärlek och mystik i den tidiga kyrkan: föreläsningar hållna vid Nordiska patristikermötet i Lund 16-19 augusti 2006. 7: Eros och agape*, redigerad av Per Rönnegård och Henrik Rydell Johnsen, VII:11–27. Patristica Nordica. Skellefteå: Artos, 2009.
- Fagermoen, Tron. "The Distinctiveness of Diaconia and the Post-Secular Condition: Gustaf Wingren Revisited". *Diaconia* 9, nr 2 (2018): 114–37.
<https://doi.org/10.13109/diac.2018.9.2.114>.
- Foster OP, Kenelem. "Introduction". I *Selected Writings of St Catherine of Siena*, redigerad av Kenelem Foster OP och Mary Ronayne OP John, 10–42.
 London: St James's Place, 1980.
<http://www.drawnbylove.com/pdf/Foster%20Introduction%20I%20Catherine.pdf>.
- Gamelius, Lovisa. "Den kristna kärlekens etik". Kandidat, Centrum för teologi och religionvetenskap, 2012.
<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=3402279&fileId=3402280>.
- Geels, Antoon. *Kristen mystik: ur psykologisk synvinkel*. I vol. Bjärnum: Norma bokförlag, 2000.
- . *Kristen mystik: ur psykologisk synvinkel*. II vol. Skellefteå: Norma bokförlag, 2003.
- . *Medvetandets stilla grund Mystik och spiritualitet i världens religioner*. 1:1. Lund: Studentlitteratur, 2008.
- Graef, Hilda. "A Mystic in the World". I *The Way of the Mystics.*, 28–37.
 Cork: The Mercier press, LTD, 1947.
<http://www.drawnbylove.com/Graef%20article.pdf>.
- Grenholm, Carl-Henric. *Att förstå religion: metoder för teologisk forskning*. Lund: Studenlitteratur, 2006.
- "Gustaf Wingren". I *Wikipedia*, 27 november 2024.
https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Gustaf_Wingren&oldid=56333647.
- Hansson, J. "Att förstå diakoni". I *Diakoni : reflektion och praktik*, redigerad av Elisabetth Christiansson Drake, Mats Hansson J, och Stig Linde, 11–45.
 Stockholm: Verbum, 2022.
- Hollmer, Miriam. "Hinder för diakonal utveckling i församling". *Svensk Kyrkotidning*, nr 9 (2018): 3. http://svenskkyrkotidning.se/wpprod/wp-content/uploads/2018_9-artikel-hollmer.pdf.

- Jeanrond, Werner G. "Föredrag". HBTQI i katolska kyrkan, 20 september 2023.
<https://www.hbtqikat.se/2023/09/20/foredrag-werner-g-jeanrond-25-sep-2023/>.
- . *Hoppets dynamik*. Översatt av Are Norrhava. Stockholm: Verbum, 2020.
- . *Kärlekens Teologi*. Översatt av Gunhild Winqvist Hollman. Stockholm: Verbum, 2010.
- Krishek, Sharon. *Kierkegaard on Faith and Love*. Modern European Philosophy. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511770517>.
- Luongo, Thomas. "Catherine of Siena". Catherine of Siena Introduction, 2021.
<https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780195399301/obo-9780195399301-0367.xml>.
- May, Simon. *Love: A History*. New Haven: Yale University Press, 2011.
- McColman, Carl. *The Big Book of Christian Mysticism: The Essential Guide to Contemplative Spirituality*. Charlottesville, VA: Hampton Roads Pub. Co, 2010.
- McDermott O. P., Thomas. "Catherine of Siena: Doctor of Friendship & of the Church", 04 maj 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=INXGmDEXRH0>.
- . "Catherine of Siena's Teaching on Self-Knowledge". *New Blackfriars* 88, nr 1018 (2007): 637–48. <https://doi.org/10.1111/j.1741-2005.2006.00130.x>.
- . *Katarina av Siena: hennes andliga utveckling och undervisning*. Översatt av Katarina Gustavsson O. P. Skellefteå: Artos, 2018.
- . "Love and Laughter". *The Tablet*, 30 april 2016.
http://www.drawnbylove.com/cs_tablet2016.pdf.
- Muessig, Carolyn. "Introduction". I *A Companion to Catherine of Siena*, redigerad av Carolyn Muessig, George Ferzoco, och Beverly Mayne Kienzle, Vol. 32:1–22. Brill's Companions to the Christian Tradition. Leiden: Brill, 2012.
- Noffke, Suzanne OP. *Catherine of Siena: Vision through a Distant Eye*. New York: Authors Choice Press, 2006.
- . "Introduction". I *Catherine of Siena: An Anthology*, 18–29. Tempe Arizona: AMCRS Arizona center Medieval and Renaissance Studies, 2012.
<http://drawnbylove.com/pdf/noffke-new.pdf>.
- . "The Writings of Catherine of Siena". I *A Companion to Catherine of Siena*, redigerad av Carolyn Muessig, George Ferzoco, och Beverly Mayne Kienzle, Kapitel 12. Brill's Companions to the Christian Tradition. Leiden: Brill, 2012.

Nordstokke, Kjell. *Liberating Diakonia*. Tapir Akademisk Forlag, 2011.

———. "The Study of Diakonia as an Academic Discipline".
Redigerad av Stephanie Dietrich. *Diakonia as Christian Social Practice : An Introduction*, Regnum studies in mission, 2014, 46–61.
https://viewer.ebscohost.com/EbscoViewerService/ebook?an=1519152&callbackUrl=https%3a%2f%2fresearch.ebsco.com&db=nlebk&format=EB&profId=ehost&lpid=lp_46&ppid=&lang=sv&location=https%3a%2f%2fresearch.ebsco.com%2fc%2foocl%2fsearch%2fdetails%2fkupy43uujb%3fdb%3dnlebk&isPLink=False&requestContext=&profileIdentifier=ooclu%2fw&recordId=kupy43uujb

Norris, Laura Sharon. "Love of God and Love of Neighbor: Thomistic Virtue of Charity in Catherine of Siena's Dialogue". Master, University of Dayton, 2014.
http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=dayton1413228274.

Nygren, Anders. *Eros och agape*. Stockholm: Verbum, 1966.

Nørager, Troels. "Difficult but Necessary: Conditions of a Contemporary Theology of Love". *Dialog : a journal of theology* 50, nr 1 (2011): 47–52. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6385.2010.00580.x>.

O'Driscoll, Mary. *Catherine of Siena- Passion for the Truth, Compassion for Humanity*. New York: New City Press, 1995.

Raitt, Jill, red. *Christian Spirituality. Vol. 2: High Middle Ages and Reformation*. World Spirituality 17. London: Routledge & Kegan Paul, 1987.

Roman, Christopher. "The Dialogue of Catherine of Siena: A Charity Born of Solitude". *Magistra* 21, nr 1 (2015): 110.
<https://search.proquest.com/openview/1b32d94738fe404b8d79d27b63a5eca9/1?pq-origsite=gscholar&cbl=27844>.

Scott, Karen. "'This Is Why I Have Put You among Your Neighbors' St Bernads and St Chaterine's Understanding of Love of God and Neihbor'". I *Atti Del Simposio Internazionale Cateriniano-Bernardiniano*, redigerad av Domenico Maffei och Paolo Nardi, 17–20. Siena: Accademia Senese degli Intronati, 1982.

Sirris, Stephen. *Profesjon og ledelse i Den norske kirke: Organisering av arbeid i en kirke i endring*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk/NOASP (Nordic Open Access Scholarly Publishing), 2022.

Stocke-Nicolaisen, Petter T. "På brede vinger over verden". Den Katolske kirke, 31 mars 2019. <https://www.katolsk.no/nyheter/2019/03/pa-brede-vinger-over-verden>.

Stålsett, Sturla. "Frigjøringsteologi". I *Moderne teologi: tradisjon og nytenkning hos det 20. århundrets teologer*, redigerad av Ståle Johannes Kristiansen och Svein Rise, 584–98. Kristiansand: Høyskoleforl., 2008.

———. "Interpretation, Inspiration, and Interruption: The Role of Theologies in Diaconia". I *International Handbook on Ecumenical Diakonia: Contextual Theologies and Practices of Diakonia and Christian Social Services - Resources for Study and Intercultural Learning*, redigerad av Godwin Ampony, 95–104. Fortress Press, 2021.

- Svenska Akademiens Ordlista. "Hagiografi". Svenska Akademiens ordlista, 2025.
<https://svenska.se/saol/?sok=hagiografi&pz=1>.
- Verbum. "Werner G. Jeanrond". Åtkomstdatum 12 maj 2025.
<https://www.verbum.se/forfattare/werner-g-jeanrond-a10260>.
- Villegas, Diana L. "Catherine of Siena on Persons Created in God's Image: Basis for a Spiritual Path". *HTS Teologiese Studies / Theological Studies* 80, nr 1 (20 mars 2024): 8. <https://doi.org/10.4102/hts.v80i1.9568>.
- . "Continuous Prayer in Catherine of Siena". *HTS Teologiese Studies/Theological Studies* 73, nr 3 (01 augusti 2017): 1–8. <https://doi.org/10.4102/hts.v73i3.4611>.
- Walsh O.P, Ann. "St Catherine: Doctor of the Church". *Doctrine and Life* Supplement, nr 8 (1970): 134–44. <http://www.drawnbylove.com/pdf/Walsh%20article.pdf>.
- Wikipedia. "Werner Jeanrond", 15 juni 2022.
https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Werner_Jeanrond&oldid=50593162.